Spojená škola Pankúchova 6, Bratislava 5, 851 04

Školský vzdelávací program

International Baccalaureate - Diploma Programme

(Gymnázium 4. a 5. ročník)

Biológia (Higher level-HL, Standard level – SL)

Názov predmetu	Biológia (HL, SL)
Časový rozsah výučby	I.DP (gymnázium 4.roč) II.DP (gymnázium 5.roč.) HL: 5 hod.týždenne/360 hod. SL: 3 hod.týždenne/225 hod.
Názov školy	Spojená škola Pankúchova 6, Bratislava 5, 851 04
Názov ŠkVP	IB Diploma Programme
Kód a názov študijného odboru	7902J74 - gymnázium - bilingválne štúdium
Forma štúdia	denná
Vyučovací jazyk	anglický

Charakteristika učebného predmetu Biológia v programe IB Diploma Programme (DP)

Predmet **Biológia** v programe **International Baccalaureate Diploma Programme (IB DP)** patrí do vzdelávacej oblasti **Sciences/Vedy (Skupina 4)** a predstavuje moderný prírodovedný predmet založený na vedeckom skúmaní, kritickom myslení a konceptuálnom porozumení živých systémov. Štúdium biológie umožňuje žiakom skúmať základné princípy života od molekulárnej úrovne až po úroveň ekosystémov a biosféry, pričom zdôrazňuje vzájomné prepojenie biologických procesov a ich význam pre človeka a spoločnosť.

Učebný predmet je koncipovaný v súlade s filozofiou International Baccalaureate, ktorá podporuje rozvoj medzinárodného povedomia, vedeckej gramotnosti, samostatného učenia a zodpovedného prístupu k riešeniu globálnych problémov. Biológia poskytuje žiakom príležitosti rozvíjať poznatky, zručnosti a postoje potrebné na pochopenie prírodných javov, hodnotenie vedeckých dôkazov a prijímanie informovaných rozhodnutí v otázkach zdravia, životného prostredia, biotechnológií a udržateľného rozvoja.

Obsah predmetu je organizovaný prostredníctvom konceptov, ktoré umožňujú žiakom vytvárať prepojenia medzi jednotlivými biologickými témami a aplikovať získané poznatky v nových situáciách. Výučba sa zameriava na rozvoj hlbokého porozumenia biologických procesov, schopnosti analyzovať a interpretovať údaje, formulovať vedecké argumenty a využívať vedecké metódy pri riešení problémov.

Významnou súčasťou predmetu je **experimentálna a výskumná činnosť**, prostredníctvom ktorej si žiaci osvojujú praktické laboratórne zručnosti, zásady bezpečnej práce a postupy vedeckého skúmania. Praktické aktivity zahŕňajú laboratórne experimenty, terénne pozorovania, spracovanie a interpretáciu dát, využívanie digitálnych technológií a samostatné plánovanie výskumných úloh. Súčasťou hodnotenia je aj vypracovanie **Internal Assessment (IA)** – individuálnej vedeckej investigatívnej práce, pri ktorej žiak samostatne navrhne, realizuje a vyhodnotí biologický výskum.

Predmet Biológia rozvíja aj porozumenie vedy (Nature of Science), jej metodológii, možnostiam a limitom. Žiaci sa oboznamujú s tým, ako vznikajú vedecké poznatky, akým spôsobom sa overujú a ako ovplyvňujú spoločnosť. Osobitná pozornosť sa venuje etickým, environmentálnym a spoločenským aspektom biologického výskumu a aplikáciám biologických poznatkov v každodennom živote.

V programe IB DP sa predmet vyučuje na dvoch úrovniach náročnosti:

- **Standard Level (SL)/ Štandardná úroveň** – poskytuje žiakom široké biologické vzdelanie a rozvíja základné vedecké kompetencie;
- **Higher Level (HL)/ Vyššia úroveň** – ponúka hlbšie a rozsiahlejšie štúdium biologických konceptov, procesov a aplikácií, určené najmä žiakom so záujmom o ďalšie štúdium prírodných, zdravotníckych alebo biomedicínskych odborov.

Výučba predmetu využíva rôznorodé metódy a formy práce, najmä bádateľsky orientované vyučovanie, experimentálne aktivity, projektové vyučovanie, diskusie, analýzu prípadových štúdií, tímovú spoluprácu a prácu s odbornými zdrojmi. Dôraz sa kladie na samostatnú prácu žiakov, rozvoj akademických zručností, kritického myslenia a schopnosti efektívne komunikovať vedecké poznatky.

Absolvent predmetu Biológia v programe IB Diploma Programme disponuje vedomosťami a zručnosťami, ktoré mu umožňujú úspešne pokračovať v štúdiu biologických, medicínskych, farmaceutických, environmentálnych a ďalších prírodovedných odborov, ako aj zodpovedne pristupovať k otázkam zdravia, ochrany prírody a udržateľného rozvoja v globálnom kontexte.

Ciele učebného predmetu Biológia v programe IB Diploma Programme (DP)

Vyučovací predmet **Biológia** v programe **International Baccalaureate Diploma Programme (IB DP)** smeruje k rozvoju vedecky gramotného, kriticky mysliaceho a spoločensky zodpovedného absolventa. Predmet umožňuje žiakom porozumieť základným biologickým princípom, procesom a systémom, ktoré formujú živú prírodu, a zároveň rozvíjať schopnosť aplikovať biologické poznatky v lokálnom aj globálnom kontexte.

Vzdelávanie v predmete Biológia sleduje tieto ciele:

1. **Rozvíjať hlboké porozumenie biologickým konceptom a procesom**, ktoré vysvetľujú jednotu a rozmanitosť života, vzťahy medzi organizmami a prostredím, kontinuitu života a jeho evolučný vývoj.
2. **Podporovať vedecké myslenie a bádateľský prístup**, založený na pozorovaní, formulovaní hypotéz, experimentovaní, analýze údajov, interpretácii výsledkov a vyvodzovaní záverov.
3. **Rozvíjať praktické laboratórne zručnosti**, schopnosť plánovať a realizovať biologické experimenty, používať moderné vedecké metódy a technológie a bezpečne pracovať v laboratórnom prostredí.
4. **Rozvíjať kritické hodnotenie vedeckých informácií**, schopnosť analyzovať biologické dôkazy, posudzovať spoľahlivosť zdrojov a argumentovať na základe vedeckých poznatkov.
5. **Prehlbovať porozumenie povahe vedy (Nature of Science)**, jej možnostiam, limitom, etickým aspektom a úlohe pri riešení súčasných globálnych výziev.
6. **Podporovať interdisciplinárne myslenie**, vnímanie vzťahov medzi biológiou a ďalšími vednými odbormi, najmä chémiou, fyzikou, matematikou, environmentálnymi vedami a medicínou.
7. **Rozvíjať schopnosť aplikovať biologické poznatky na riešenie reálnych problémov**, vrátane otázok zdravia človeka, ochrany biodiverzity, udržateľného rozvoja, biotechnológií a globálnych environmentálnych problémov.
8. **Podporovať samostatnosť, tvorivosť a zodpovednosť pri vedeckom výskume**, vrátane plánovania vlastných investigácií a realizácie interného hodnotenia (Internal Assessment).
9. **Rozvíjať komunikačné a prezentačné kompetencie**, schopnosť odborne a presne prezentovať biologické poznatky, interpretovať údaje a diskutovať vedecké otázky v ústnej aj písomnej forme.
10. **Formovať postoje medzinárodne zmýšľajúceho občana**, ktorý si uvedomuje vzájomnú prepojenosť živých systémov, rešpektuje vedecké poznanie a zodpovedne pristupuje k ochrane života a životného prostredia.

11. **Pripravovať žiakov na ďalšie vysokoškolské štúdium a profesijné uplatnenie** v oblastiach biologických, zdravotníckych, environmentálnych a prírodovedných odborov.

Profil absolventa predmetu

Absolvent predmetu Biológia v programe IB Diploma Programme disponuje komplexnými biologickými vedomosťami, praktickými výskumnými zručnosťami, schopnosťou kriticky vyhodnocovať vedecké informácie a aplikovať získané poznatky pri riešení problémov súčasného sveta v súlade s hodnotami IB Learner Profile/ Profil študenta.

Obsah učebného predmetu Biológia v programe IB Diploma Programme (DP)

Predmet **Biológia** je vyučovaný podľa aktuálneho kurikula **IB Diploma Programme Biology (First assessment 2025/ Prvá skúška 2025)**. Obsah predmetu je organizovaný do štyroch tematických oblastí (Themes), ktoré sú skúmané na štyroch úrovniach biologickej organizácie: molekuly, bunky, organizmy a ekosystémy. Výučba integruje konceptuálne porozumenie, rozvoj praktických zručností, vedecké skúmanie a princípy Nature of Science.

Pre predmet **Biológia SL/HL** je v programe IB DP určených približne:

- **169/270 hodín obsahového kurikula**, rozdelených medzi tematické oblasti A–D,
- **56/90 hodín experimentálneho programu**, vrátane praktických aktivít, vedeckého projektu a individuálnej investigácie.

Táto štruktúra je vhodná pre zaradenie do kapitoly **„Obsah učebného predmetu“** v ŠkVP. V prípade potreby ju možno ďalej rozpracovať do formy **ročného učebného plánu pre 4. a 5. ročník**, vrátane rozdelenia tém podľa jednotlivých rokov štúdia, počtu hodín a očakávaných výstupov podľa IB DP Biology Guide.

Tematický celok A: Jednota a diverzita (Unity and Diversity) 30 Sl /50 Hl

A1. Molekuly

- A1.1 Voda
- A1.2 Nukleové kyseliny

A2. Bunky

- A2.1 Pôvod buniek (HL)
- A2.2 Štruktúra buniek

- A2.3 Vírusy (HL)

A3. Organizmy

- A3.1 Diverzita organizmov
- A3.2 Klasifikácia a kladistika (HL)

A4. Ekosystémy

- A4.1 Evolúcia a špeciácia
- A4.2 Ochrana biodiverzity

Tematický celok B: Štruktúra a funkcia (Form and Function) **39 Sl /58 Hl**

B1. Molekuly

- B1.1 Sacharidy a lipidy
- B1.2 Bielkoviny

B2. Bunky

- B2.1 Biomembrány a membránový transport
- B2.2 Organely a kompartmentalizácia
- B2.3 Špecializácia buniek

B3. Organizmy

- B3.1 Výmena plynov
- B3.2 Transportné systémy
- B3.3 Pohyb a svalová činnosť (HL)

B4. Ekosystémy

- B4.1 Adaptácie na prostredie
- B4.2 Ekologické niky

Tematický celok C: Interakcie a vzájomná závislosť (Interaction and Interdependence)
48 Sl/ 72 Hl

C1. Molekuly

- C1.1 Enzýmy a metabolizmus
- C1.2 Bunkové dýchanie
- C1.3 Fotosyntéza

C2. Bunky

- C2.1 Chemická signalizácia (HL)
- C2.2 Nervová signalizácia

C3. Organizmy

- C3.1 Integrácia telesných sústav
- C3.2 Obrana proti chorobám

C4. Ekosystémy

- C4.1 Populácie a spoločenstvá
- C4.2 Tok energie a kolobeh látok

Tematický celok D: Kontinuita a zmena (Continuity and Change) **52 Sl / 90 Hl**

D1. Molekuly

- D1.1 Replikácia DNA
- D1.2 Proteosyntéza
- D1.3 Mutácie a génové editovanie

D2. Bunky

- D2.1 Delenie buniek a jadra
- D2.2 Génová expresia (HL)
- D2.3 Vodný potenciál

D3. Organizmy

- D3.1 Rozmnožovanie
- D3.2 Dedičnosť
- D3.3 Homeostáza

D4. Ekosystémy

- D4.1 Prírodný výber
- D4.2 Stabilita a zmena ekosystémov
- D4.3 Klimatická zmena

Praktické a experimentálne activity **56 Sl / 90 Hl**

Neoddeliteľnou súčasťou predmetu je experimentálny program, ktorý zahŕňa:

- laboratórne cvičenia a experimenty,
- terénne biologické pozorovania a výskum,
- spracovanie a analýzu biologických dát,
- využívanie digitálnych nástrojov pri biologickom výskume,
- interdisciplinárny project: Collaborative Sciences Project,
- samostatnú vedeckú investigáciu (Internal Assessment – IA).

Obsahová a výkonová časť vzdelávacieho štandardu z biológie pre DP program (4 roč.a 5.roč. gymnázia)

Tematický celok	Obsahový štandard	Výkonový štandard
A - Jednota a diverzita		
A1 Molekuly ● A1.1 Voda ● A1.2 Nukleové kyseliny	Chemická štruktúra molekuly vody. Polarita molekuly vody. Vodíkové väzby medzi molekulami vody. Kohézia a adhézia. Povrchové napätie vody. Tepelné vlastnosti vody:	Žiak vie: ● opísať chemickú štruktúru molekuly vody; ● vysvetliť príčiny polarity molekuly

	● vysoká merná tepelná kapacita, ● vysoké skupenské teplo vyparovania, ● ochladzovanie vyparovaním. Voda ako univerzálne rozpúšťadlo. Hydrofilné a hydrofóbne látky. Význam vody pre metabolické procesy. Transportná funkcia vody v organizmoch. Význam vody pre bunky, organizmy a ekosystémy. Vzťah medzi vlastnosťami vody a jej biologickými funkciami. Nukleové kyseliny ako biologické makromolekuly. Štruktúra nukleotidu: ● pentózový cukor, ● fosfátová skupina, ● dusíkatá báza. Typy dusíkatých báz. Štruktúra a funkcia DNA. Štruktúra a funkcia RNA. Komplementárne párovanie báz. Dvojzávitnicová štruktúra DNA. Ukladanie genetickej informácie v DNA. Semikonzervatívna replikácia DNA. Typy RNA: ● mRNA, ● tRNA, ● rRNA. Vzťah DNA, génu a genetickej informácie. Genetický kód. Prenos genetickej informácie a syntéza bielkovín. Význam nukleových kyselín pre dedičnosť, genetiku a biotechnológie.	vody; ● vysvetliť vznik a význam vodíkových väzieb medzi molekulami vody; ● charakterizovať kohéziu a adhéziu a uviesť ich biologický význam; ● vysvetliť vznik povrchového napätia vody a jeho význam pre živé organizmy; ● analyzovať vzťah medzi štruktúrou vody a jej fyzikálnymi vlastnosťami; ● vysvetliť význam vysokej mernej tepelnej kapacity vody pre organizmy a ekosystémy; ● vysvetliť význam vysokého skupenského tepla vyparovania pri termoregulácii organizmov; ● zdôvodniť význam vody ako univerzálneho rozpúšťadla; ● rozlišovať hydrofilné a hydrofóbne látky; ● vysvetliť úlohu vody pri

	Praktické aktivity: izolácia DNA z biologického materiálu, tvorba modelov DNA, analýza sekvencií nukleotidov, využívanie bioinformatických databáz, interpretácia výsledkov molekulárno-biologických metód.	transporte látok v organizmoch; ● analyzovať význam vody pre priebeh metabolických procesov; ● aplikovať poznatky o vlastnostiach vody pri vysvetľovaní biologických procesov na úrovni buniek, organizmov a ekosystémov; ● interpretovať výsledky jednoduchých experimentov zameraných na vlastnosti vody. charakterizovať nukleové kyseliny ako nositeľov genetickej informácie; opísať štruktúru nukleotidu a identifikovať jeho základné zložky; rozlišovať medzi DNA a RNA na základe ich štruktúry a funkcie; identifikovať jednotlivé dusíkaté bázy nukleových kyselín; vysvetliť princíp komplementárneho párovania báz; opísať štruktúru dvojzávitnice DNA; vysvetliť spôsob uchovávania genetickej informácie v molekule DNA; vysvetliť princíp

		semikonzervatívnej replikácie DNA; opísať význam replikácie DNA pre dedičnosť a bunkové delenie; charakterizovať funkcie jednotlivých typov RNA (mRNA, tRNA, rRNA); vysvetliť vzťah medzi génom, DNA a genetickou informáciou; opísať genetický kód a jeho základné vlastnosti; vysvetliť úlohu nukleových kyselín pri prenose genetickej informácie a syntéze bielkovín; interpretovať schémy a modely znázorňujúce štruktúru a funkciu DNA a RNA; analyzovať význam poznatkov o nukleových kyselinách pre genetiku, biotechnológie a modernú medicínu; využívať biologickú terminológiu súvisiacu s molekulárnou biológiou pri riešení biologických úloh a problémov. Žiak vie: ● realizovať izoláciu DNA z biologického materiálu podľa stanoveného postupu a dodržiavať zásady bezpečnej laboratórnej práce; ● identifikovať

		jednotlivé etapy izolácie DNA a vysvetliť ich význam; ● vytvoriť model molekuly DNA a znázorniť jej základné štruktúrne prvky; ● demonštrovať princíp komplementárneho párovania dusíkatých báz prostredníctvom modelu DNA; ● analyzovať sekvencie nukleotidov a identifikovať vzťahy medzi nukleotidovou sekvenciou, génom a genetickou informáciou; ● porovnávať sekvencie DNA a vyvodzovať závery o ich podobnosti alebo rozdielnosti; ● vyhľadávať, spracovávať a využívať informácie z bioinformatických databáz a vedeckých zdrojov; ● pracovať s biologickými dátami získanými z digitálnych

		databáz a softvérových nástrojov; ● interpretovať výsledky molekulárno-biologických analýz prezentovaných vo forme grafov, tabuliek, elektroforeogramov alebo sekvenčných údajov; ● vyhodnotiť získané výsledky a formulovať závery na základe biologických dôkazov; ● prezentovať výsledky laboratórnych a výskumných aktivít s využitím odbornej biologickej terminológie; ● kriticky posúdiť spoľahlivosť získaných údajov a identifikovať možné zdroje chýb pri molekulárno-biologických metódach.
A2 Bunky ● A2.1 Pôvod buniek (HL)	**A2.1 Pôvod buniek (Origins of Cells) – HL**	**A2.1 Pôvod buniek (Origins of Cells) – HL**

● A2.2 Štruktúra buniek ● A2.3 Vírusy (HL)	● Podmienky na ranej Zemi a prebiotická syntéza organických zlúčenín. ● Chemická evolúcia a vznik základných biologických molekúl. ● Problém vzniku života z neživej hmoty. ● Bunky ako najmenšie jednotky schopné samostatného života. ● Experimentálne dôkazy podporujúce vznik organických zlúčenín v podmienkach ranej Zeme. ● Samovoľná tvorba membránových vezikúl z mastných kyselín. ● Protobionty a modely prvých buniek. ● RNA ako pravdepodobný prvý nositeľ genetickej informácie (RNA world hypothesis). ● Posledný univerzálny spoločný predok (LUCA). ● Dôkazy o existencii LUCA. ● Metódy určovania veku prvých buniek a najstarších stôp života. ● Evolučný vývoj od prvých buniek k súčasnej diverzite organizmov. A2.2 Štruktúra buniek (Cell Structure) ● Bunková teória. ● Bunka ako základná stavebná a funkčná jednotka všetkých živých organizmov. ● Induktívne a deduktívne uvažovanie pri tvorbe biologických teórií.	Žiak vie: ● opísať podmienky na Zemi v období pred vznikom života; ● vysvetliť princípy chemickej evolúcie a vznik organických molekúl z anorganických látok; ● charakterizovať prebiotickú syntézu biologicky významných látok; ● interpretovať výsledky experimentov skúmajúcich vznik organických zlúčenín v podmienkach ranej Zeme; ● vysvetliť význam membránových vezikúl pri vzniku prvých buniek; ● opísať vlastnosti protobiontov ako modelov pre vznik života; ● vysvetliť podstatu hypotézy RNA sveta (RNA World Hypothesis); ● charakterizovať

	● Mikroskopické pozorovanie buniek. ● Svetelná mikroskopia: ○ tvorba preparátov, ○ farbenie preparátov, ○ zväčšenie a rozlišovacia schopnosť, ○ meranie buniek a výpočet skutočnej veľkosti. ● Elektrónová mikroskopia: ○ transmisná elektrónová mikroskopia (TEM), ○ rastrovacia elektrónová mikroskopia (SEM), ○ kryoelektrónová mikroskopia. ● Štruktúry spoločné všetkým bunkám: ○ plazmatická membrána, ○ cytoplazma, ○ genetický materiál, ○ ribozómy. ● Prokaryotické bunky: ○ stavba a charakteristické znaky, ○ nukleoid, ○ plazmidy, ○ bunková stena, ○ bičíky a pili. ● Eukaryotické bunky: ○ jadro, ○ membránové organely. ● Porovnanie prokaryotických a eukaryotických buniek. ● Rozdiely medzi rastlinnými, živočíšnymi a hubovými bunkami. ● Atypické eukaryotické bunky a ich špecializované adaptácie. ● Jednobunkové organizmy a zabezpečenie životných funkcií jednou bunkou. ● Vzťah medzi štruktúrou bunky a	posledného univerzálneho spoločného predka (LUCA); ● analyzovať dôkazy podporujúce existenciu LUCA; ● interpretovať vedecké dôkazy o vzniku a evolúcii prvých buniek; ● posúdiť význam vedeckých modelov pri vysvetľovaní pôvodu života na Zemi. A2.2 Štruktúra buniek (Cell Structure) Žiak vie: ● formulovať základné princípy bunkovej teórie; ● vysvetliť význam bunky ako základnej stavebnej a funkčnej jednotky života; ● rozlišovať medzi induktívnym a deduktívnym prístupom pri tvorbe biologických poznatkov; ● používať svetelný mikroskop pri pozorovaní biologických

	jej funkciou.
	
	A2.3 Vírusy (Viruses) – HL
	
	● Charakteristika vírusov.
	● Vírusy ako acelulárne biologické systémy.
	● Stavba vírusov:
	  ○ nukleová kyselina (DNA alebo RNA),
	  ○ kapsida,
	  ○ vírusový obal.
	● Diverzita vírusov:
	  ○ DNA vírusy,
	  ○ RNA vírusy,
	  ○ obalené a neobalené vírusy.
	● Bakteriofágy a ich stavba.
	● Životný cyklus vírusov.
	● Lytický cyklus.
	● Lyzogénny cyklus.
	● Replikácia vírusov v hostiteľskej bunke.
	● Závislosť vírusov od bunkového metabolizmu hostiteľa.
	● Prenos vírusových infekcií.
	● Evolúcia vírusov a genetická variabilita.
	● Vírusy a vznik pandémií.
	● Význam vírusov v medicíne, biotechnológiách a génovom inžinierstve.
	● Diskusia o postavení vírusov na hranici medzi živou a neživou prírodou.
	
	Praktické aktivity a laboratórne cvičenia
	
	● príprava mikroskopických
		preparátov;
		● pripraviť jednoduchý mikroskopický preparát;
		● určiť zväčšenie a vypočítať skutočnú veľkosť bunkových štruktúr;
		● porovnať možnosti a obmedzenia svetelnej a elektrónovej mikroskopie;
		● interpretovať mikrofotografie získané rôznymi typmi mikroskopov;
		● identifikovať základné štruktúry spoločné všetkým bunkám;
		● opísať stavbu prokaryotickej bunky;
		● vysvetliť funkcie nukleoidu, plazmidov, bunkovej steny, pili a bičíkov;
		● opísať stavbu eukaryotickej bunky a funkcie jej organel;
		● porovnať prokaryotické a eukaryotické bunky;

	preparátov, ● pozorovanie rastlinných a živočíšnych buniek svetelným mikroskopom, ● meranie veľkosti buniek a výpočet zväčšenia, ● interpretácia mikrofotografií zo svetelnej a elektrónovej mikroskopie, ● porovnávanie prokaryotických a eukaryotických buniek, ● modelovanie vzniku prvých buniek a membránových štruktúr, ● analýza vedeckých dôkazov o pôvode života, ● interpretácia schém vírusových replikačných cyklov, ● analýza prípadových štúdií vírusových ochorení.	● porovnať rastlinné, živočíšne a hubové bunky; ● vysvetliť vzťah medzi štruktúrou bunky a jej funkciou; ● analyzovať adaptácie špecializovaných buniek vo vzťahu k ich funkcii; ● vysvetliť, ako jednobunkové organizmy zabezpečujú základné životné procesy. A2.3 Vírusy (Viruses) – HL Žiak vie: ● charakterizovať vírusy ako acelulárne biologické systémy; ● opísať základnú stavbu vírusov; ● rozlišovať medzi DNA a RNA vírusmi; ● porovnať obalené a neobalené vírusy; ● opísať stavbu bakteriofágov; ● vysvetliť priebeh lytického cyklu vírusov;

		● vysvetliť priebeh lyzogénneho cyklu vírusov; ● analyzovať závislosť vírusov od metabolizmu hostiteľskej bunky; ● vysvetliť mechanizmy rozmnožovania vírusov; ● charakterizovať spôsoby prenosu vírusových infekcií; ● analyzovať význam genetickej variability vírusov pre ich evolúciu; ● vysvetliť úlohu vírusov pri vzniku epidémií a pandémií; ● posúdiť využitie vírusov v biotechnológiách, medicíne a génovom inžinierstve; ● argumentovať pri diskusii o zaradení vírusov medzi živé alebo neživé systémy na základe vedeckých dôkazov. Praktické a bádateľské zručnosti

		Žiak vie: ● pripraviť a pozorovať biologické preparáty pomocou svetelného mikroskopu; ● dodržiavať zásady bezpečnej laboratórnej práce; ● zaznamenávať biologické pozorovania vo forme náčrtov, tabuliek a mikrofotografií; ● merať bunkové štruktúry a spracovať získané údaje; ● interpretovať obrazové výstupy zo svetelnej a elektrónovej mikroskopie; ● porovnávať mikroskopické preparáty rôznych typov buniek; ● vytvárať a používať modely bunkových štruktúr pri vysvetľovaní biologických procesov; ● analyzovať a vyhodnocovať

		vedecké dôkazy týkajúce sa pôvodu života; ● interpretovať schémy replikačných cyklov vírusov; ● využívať odbornú biologickú terminológiu pri prezentácii výsledkov pozorovaní a diskusii o biologických problémoch; ● formulovať biologické závery na základe získaných údajov a vedeckých dôkazov.

A3. Organizmy
 	
● A3.1 Diverzita organizmov
● A3.2 Klasifikácia a kladistika (HL)
	A3.1 Diverzita organizmov (Diversity of Organisms)
	
	Obsah učiva
	
	● Biodiverzita ako charakteristická vlastnosť života na Zemi.
	● Rozmanitosť organizmov a jej evolučný pôvod.
	● Taxonomické skupiny organizmov.
	● Tri domény života:
	  ○ Bacteria,
	  ○ Archaea,
	  ○ Eukarya.
	● Charakteristické znaky jednotlivých domén.
	● Hlavné skupiny eukaryotických organizmov:
	  ○ protisty,
	  ○ huby,
	  ○ rastliny,
	  ○ živočíchy.
	● Charakteristika základných znakov hlavných skupín organizmov.
	● Výživa organizmov:
	  ○ autotrofia,
	  ○ heterotrofia,
	  ○ mixotrofia.
	● Jednobunkové a mnohobunkové organizmy.
	● Špecializácia buniek a vznik komplexných organizmov.
	● Adaptácie organizmov na rôzne podmienky prostredia.
	● Význam biodiverzity pre stabilitu ekosystémov.
	● Faktory ovplyvňujúce biodiverzitu.
	● Ohrozenie biodiverzity a význam
		A3.1 Diverzita organizmov (Diversity of Organisms)
		
		Žiak vie:
		
		● charakterizovať biodiverzitu ako základnú vlastnosť živých systémov;
		● vysvetliť význam biologickej diverzity pre fungovanie ekosystémov a zachovanie života na Zemi;
		● rozlišovať organizmy podľa základných taxonomických skupín;
		● charakterizovať tri domény života – Bacteria, Archaea a Eukarya;
		● porovnať základné znaky organizmov patriacich do jednotlivých domén;
		● charakterizovať hlavné skupiny eukaryotických organizmov (protisty, huby, rastliny a živočíchy);
		● porovnávať

	jej ochrany.
	
	A3.2 Klasifikácia a kladistika (Classification and Cladistics) – HL
	
	Obsah učiva
	
	● Význam biologickej klasifikácie.
	● Taxonómia ako biologická disciplína.
	● Hierarchický systém biologickej klasifikácie:
	  ○ doména,
	  ○ ríša,
	  ○ kmeň/oddelenie,
	  ○ trieda,
	  ○ rad,
	  ○ čeľaď,
	  ○ rod,
	  ○ druh.
	● Binomická nomenklatúra.
	● Pravidlá vedeckého pomenovania organizmov.
	● Druh ako základná taxonomická jednotka.
	● Morfologické, anatomické, fyziologické a molekulárne znaky využívané pri klasifikácii.
	● Evolučné vzťahy medzi organizmami.
	● Fylogenéza organizmov.
	● Kladistika ako metóda určovania evolučnej príbuznosti.
	● Synapomorfie (odvodené znaky) a ich význam pri klasifikácii.
	● Kladogramy:
	  ○ štruktúra,
	  ○ interpretácia,
	  ○ tvorba.
		organizmy na základe morfologických, fyziologických a ekologických znakov;
		● rozlišovať autotrofný, heterotrofný a mixotrofný spôsob výživy organizmov;
		● porovnať jednobunkové a mnohobunkové organizmy z hľadiska organizácie a zabezpečenia životných funkcií;
		● vysvetliť význam bunkovej diferenciácie a špecializácie pre vznik komplexných organizmov;
		● identifikovať adaptácie organizmov na rôzne podmienky prostredia;
		● analyzovať faktory ovplyvňujúce biodiverzitu;
		● vysvetliť príčiny znižovania biodiverzity v súčasnosti;
		● zdôvodniť význam ochrany biodiverzity pre udržateľný

	● Monofyletické, parafyletické a polyfyletické skupiny. ● Využitie molekulárnych údajov pri určovaní evolučných vzťahov. ● Porovnávanie sekvencií DNA, RNA a aminokyselinových sekvencií. ● Vplyv nových genetických poznatkov na biologickú klasifikáciu. ● Význam fylogenetických analýz pre modernú biológiu, medicínu a ochranu biodiverzity. Praktické aktivity **Diverzita organizmov** ● pozorovanie a identifikácia organizmov podľa určovacích znakov, ● využívanie určovacích kľúčov, ● porovnávanie znakov organizmov z rôznych taxonomických skupín, ● analýza príkladov biodiverzity v lokálnych ekosystémoch. **Klasifikácia a kladistika (HL)** ● zostavovanie jednoduchých klasifikačných schém, ● používanie taxonomických kľúčov, ● tvorba a interpretácia kladogramov, ● porovnávanie morfologických a molekulárnych údajov, ● analýza fylogenetických stromov, ● využívanie biologických databáz na určovanie evolučnej príbuznosti organizmov.	rozvoj; ● využívať odbornú biologickú terminológiu pri opise diverzity organizmov. **A3.2 Klasifikácia a kladistika (Classification and Cladistics) – HL** **Žiak vie:** ● vysvetliť význam biologickej klasifikácie pre štúdium organizmov; ● charakterizovať taxonómiu ako vedný odbor; ● orientovať sa v hierarchickom systéme biologickej klasifikácie; ● zaradiť organizmus do základných taxonomických kategórií; ● používať binomickú nomenklatúru pri pomenúvaní organizmov; ● vysvetliť význam druhu ako základnej taxonomickej jednotky;

		● porovnávať klasifikáciu organizmov na základe morfologických a molekulárnych znakov; ● vysvetliť význam fylogenézy pri určovaní evolučných vzťahov medzi organizmami; ● charakterizovať princípy kladistiky; ● identifikovať synapomorfie a vysvetliť ich význam pri určovaní príbuznosti organizmov; ● interpretovať informácie obsiahnuté v kladogramoch; ● analyzovať evolučné vzťahy medzi organizmami na základe kladogramov; ● rozlišovať monofyletické, parafyletické a polyfyletické skupiny; ● využívať molekulárne údaje pri určovaní evolučnej

		príbuznosti organizmov; ● porovnávať sekvencie DNA, RNA alebo proteínov a vyvodzovať závery o príbuznosti organizmov; ● vysvetliť vplyv moderných genetických poznatkov na vývoj biologickej klasifikácie; ● kriticky interpretovať fylogenetické stromy a evolučné modely; ● argumentovať na základe vedeckých dôkazov pri určovaní evolučných vzťahov medzi organizmami. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● pozorovať, porovnávať a identifikovať organizmy na základe ich charakteristickýc h znakov;

		● používať určovacie kľúče pri identifikácii organizmov; ● klasifikovať organizmy podľa zadaných kritérií; ● zostaviť jednoduchú klasifikačnú schému na základe pozorovaných znakov; ● analyzovať biologické údaje využívané pri klasifikácii organizmov; ● zostaviť jednoduchý kladogram na základe poskytnutých údajov; ● interpretovať kladogramy a fylogenetické stromy; ● využívať biologické databázy a digitálne zdroje na získavanie taxonomických a fylogenetických informácií; ● spracovať a prezentovať výsledky biologického pozorovania alebo analýzy s

		využitím odbornej terminológie; ● formulovať závery na základe získaných údajov a vedeckých dôkazov.

A4. Ekosystémy
 	
● A4.1 Evolúcia a špeciácia
● A4.2 Ochrana biodiverzity
	A4.1 Evolúcia a špeciácia (Evolution and Speciation)
	
	Obsah učiva
	
	● Evolúcia ako proces zmeny genetických charakteristík populácií v čase.
	● Dôkazy evolúcie:
	  ○ fosílny záznam,
	  ○ porovnávacia anatómia,
	  ○ embryológia,
	  ○ molekulárne dôkazy.
	● Prírodný výber ako mechanizmus evolúcie.
	● Variabilita populácií ako predpoklad evolučných zmien.
	● Zdroje genetickej variability:
	  ○ mutácie,
	  ○ rekombinácia genetického materiálu,
	  ○ meióza a oplodnenie.
	● Selektívne tlaky prostredia.
	● Adaptácie organizmov ako výsledok prírodného výberu.
	● Evolučná úspešnosť a reprodukčná zdatnosť (fitness).
	● Populácia ako základná jednotka evolúcie.
	● Zmeny frekvencie alel v populáciách.
	● Genetický drift.
	● Tok génov medzi populáciami.
	● Izolačné mechanizmy:
	  ○ geografická izolácia,
	  ○ ekologická izolácia,
	  ○ reprodukčná izolácia.
	● Proces špeciácie.
		A4.1 Evolúcia a špeciácia (Evolution and Speciation)
		
		Žiak vie:
		
		● charakterizovať evolúciu ako proces zmien genetických charakteristík populácií v čase;
		● vysvetliť význam evolúcie pri vzniku biologickej diverzity;
		● identifikovať a interpretovať dôkazy podporujúce evolučnú teóriu;
		● analyzovať fosílne, anatomické, embryologické a molekulárne dôkazy evolúcie;
		● vysvetliť úlohu prírodného výberu ako mechanizmu evolučných zmien;
		● opísať význam genetickej variability pre evolúciu populácií;
		● charakterizovať mutácie a genetickú rekombináciu

	● Alopatrická špeciácia. ● Sympatrická špeciácia. ● Evolučná divergencia a adaptívna radiácia. ● Evolučné vzťahy medzi druhmi. ● Význam špeciácie pre vznik biodiverzity. **A4.2 Ochrana biodiverzity (Conservation of Biodiversity)** **Obsah učiva** ● Biodiverzita na úrovni génov, druhov a ekosystémov. ● Význam biodiverzity pre fungovanie ekosystémov. ● Ekologická, ekonomická, vedecká a spoločenská hodnota biodiverzity. ● Ohrozenie biodiverzity v súčasnosti. ● Faktory spôsobujúce stratu biodiverzity: o strata a fragmentácia biotopov, o klimatická zmena, o znečistenie prostredia, o introdukcia inváznych druhov, o nadmerné využívanie prírodných zdrojov. ● Ohrozené a vyhynuté druhy. ● Hodnotenie stavu populácií a ekosystémov. ● Monitoring biodiverzity. ● Stratégie ochrany biodiverzity.	ako zdroje genetickej variability; ● vysvetliť vplyv selektívnych tlakov prostredia na prežívanie a reprodukciu organizmov; ● analyzovať vznik adaptácií ako dôsledok prírodného výberu; ● vysvetliť pojem reprodukčná zdatnosť (fitness); ● interpretovať zmeny frekvencie alel v populáciách; ● charakterizovať genetický drift a tok génov medzi populáciami; ● vysvetliť význam izolačných mechanizmov pri vzniku nových druhov; ● rozlišovať geografickú, ekologickú a reprodukčnú izoláciu; ● porovnať alopatrickú a sympatrickú špeciáciu; ● vysvetliť proces vzniku nových druhov na

	● Ochrana in situ:
	  ○ chránené územia,
	  ○ národné parky,
	  ○ ochrana prirodzených biotopov.
	● Ochrana ex situ:
	  ○ zoologické záhrady,
	  ○ botanické záhrady,
	  ○ génové banky,
	  ○ programy reprodukcie ohrozených druhov.
	● Obnova a manažment ekosystémov.
	● Medzinárodná spolupráca pri ochrane biodiverzity.
	● Udržateľné využívanie prírodných zdrojov.
	● Úloha jednotlivca a spoločnosti pri ochrane biodiverzity.
	● Etické aspekty ochrany prírody.
	
	Praktické aktivity
	
	Evolúcia a špeciácia
	
	● analýza príkladov prírodného výberu a adaptácií organizmov,
	● interpretácia údajov o genetickej variabilite populácií,
	● analýza modelových situácií špeciácie,
	● interpretácia fylogenetických stromov a evolučných vzťahov medzi druhmi,
	● práca s populačnými a evolučnými modelmi.
	
	Ochrana biodiverzity
	
	● hodnotenie biodiverzity vybraného ekosystému,
		konkrétnych príkladoch;
		● analyzovať význam adaptívnej radiácie pre vznik biodiverzity;
		● interpretovať evolučné vzťahy medzi organizmami na základe biologických údajov;
		● argumentovať na základe vedeckých dôkazov pri vysvetľovaní evolučných procesov.
		
		A4.2 Ochrana biodiverzity (Conservation of Biodiversity)
		
		Žiak vie:
		
		● charakterizovať biodiverzitu na úrovni génov, druhov a ekosystémov;
		● vysvetliť význam biodiverzity pre fungovanie ekosystémov a kvalitu života človeka;
		● posúdiť ekologický,

	● identifikácia faktorov ohrozujúcich biodiverzitu, ● analýza prípadových štúdií ochrany druhov a ekosystémov, ● práca s databázami ohrozených druhov, ● návrh opatrení na ochranu biodiverzity v lokálnom alebo globálnom kontexte.	ekonomický a spoločenský význam biodiverzity; ● identifikovať hlavné faktory spôsobujúce stratu biodiverzity; ● vysvetliť dôsledky fragmentácie biotopov na populácie organizmov; ● analyzovať vplyv klimatickej zmeny na biodiverzitu; ● posúdiť dôsledky introdukcie inváznych druhov do ekosystémov; ● vysvetliť vplyv znečistenia prostredia a nadmerného využívania prírodných zdrojov na biodiverzitu; ● charakterizovať metódy monitorovania biodiverzity; ● interpretovať údaje o početnosti populácií a stave ekosystémov; ● rozlišovať medzi ochranou biodiverzity in situ a ex situ;

		● uviesť príklady využitia chránených území pri ochrane biodiverzity; ● vysvetliť význam zoologických záhrad, botanických záhrad a génových bánk pri ochrane ohrozených druhov; ● navrhovať opatrenia na ochranu druhovej a ekosystémovej rozmanitosti; ● analyzovať prípadové štúdie zamerané na ochranu prírody a obnovu ekosystémov; ● posúdiť význam medzinárodnej spolupráce pri ochrane biodiverzity; ● vysvetliť princípy udržateľného využívania prírodných zdrojov; ● diskutovať o etických otázkach súvisiacich s ochranou biodiverzity; ● zdôvodniť význam aktívnej

		ochrany biodiverzity pre budúce generácie. Praktické a bádateľské zručnosti **Žiak vie:** ● analyzovať biologické údaje týkajúce sa evolučných procesov a biodiverzity; ● interpretovať grafy, tabuľky a modely znázorňujúce populačné a evolučné zmeny; ● vyhodnocovať dôkazy podporujúce evolučné hypotézy; ● identifikovať adaptačné znaky organizmov a vysvetliť ich evolučný význam; ● interpretovať údaje o ohrozených druhoch a stave ekosystémov; ● pracovať s odbornými zdrojmi a databázami zameranými na biodiverzitu; ● analyzovať

		prípadové štúdie ochrany prírody a formulovať odborné závery; ● navrhovať riešenia environmentálnych problémov súvisiacich so stratou biodiverzity; ● prezentovať výsledky biologických analýz s využitím odbornej terminológie; ● argumentovať na základe vedeckých dôkazov pri diskusii o evolúcii a ochrane biodiverzity.
B - Štruktúra a funkcia		

B1. Molekuly
 	
● B1.1 Sacharidy a lipidy
 	
B1.2 Bielkoviny
	B1.1 Sacharidy a lipidy (Carbohydrates and Lipids)
	
	Obsah učiva
	
	Sacharidy
	
	● Sacharidy ako biologické molekuly.
	● Chemické zloženie sacharidov.
	● Monosacharidy:
	  ○ glukóza,
	  ○ fruktóza,
	  ○ galaktóza.
	● Disacharidy:
	  ○ maltóza,
	  ○ sacharóza,
	  ○ laktóza.
	● Polysacharidy:
	  ○ škrob,
	  ○ glykogén,
	  ○ celulóza.
	● Kondenzácia a hydrolýza sacharidov.
	● Glykozidová väzba.
	● Štruktúrna a zásobná funkcia sacharidov.
	● Vzťah medzi štruktúrou polysacharidov a ich biologickou funkciou.
	● Význam sacharidov v metabolizme organizmov.
	
	Lipidy
	
	● Lipidy ako skupina biologických molekúl.
	● Vlastnosti lipidov.
	● Mastné kyseliny:
		B1.1 Sacharidy a lipidy (Carbohydrates and Lipids)
		
		Žiak vie:
		
		● charakterizovať sacharidy ako biologicky významné organické látky;
		● rozlišovať monosacharidy, disacharidy a polysacharidy podľa ich štruktúry;
		● uviesť príklady biologicky významných sacharidov a opísať ich funkcie;
		● vysvetliť vznik glykozidovej väzby kondenzáciou monosacharidov;
		● opísať proces hydrolýzy sacharidov;
		● porovnať štruktúru a funkciu škrobu, glykogénu a celulózy;
		● analyzovať vzťah medzi štruktúrou polysacharidov a ich biologickou funkciou;
		● vysvetliť význam

	○ nasýtené mastné kyseliny, ○ nenasýtené mastné kyseliny. ● Triglyceridy: ○ štruktúra, ○ vznik esterovej väzby. ● Fosfolipidy: ○ štruktúra, ○ amfipatický charakter. ● Fosfolipidová dvojvrstva biomembrán. ● Funkcie lipidov: ○ zásobná, ○ stavebná, ○ ochranná, ○ izolačná. ● Vzťah medzi štruktúrou lipidov a ich funkciou. ● Vplyv zloženia mastných kyselín na fyzikálne vlastnosti lipidov. **B1.2 Bielkoviny (Proteins)** **Obsah učiva** ● Bielkoviny ako biologické makromolekuly. ● Aminokyseliny: ○ všeobecná štruktúra aminokyseliny, ○ aminoskupina, ○ karboxylová skupina, ○ variabilný radikál (R skupina). ● Peptidová väzba. ● Kondenzácia a hydrolýza bielkovín. ● Polypeptidy.	sacharidov ako zdroja a zásoby energie; ● charakterizovať lipidy ako skupinu biologických molekúl; ● rozlišovať nasýtené a nenasýtené mastné kyseliny; ● opísať štruktúru triglyceridov a vysvetliť vznik esterovej väzby; ● charakterizovať štruktúru fosfolipidov a ich amfipatické vlastnosti; ● vysvetliť význam fosfolipidov pri tvorbe biomembrán; ● analyzovať vzťah medzi štruktúrou lipidov a ich funkciou v organizmoch; ● vysvetliť zásobnú, ochrannú, stavebnú a izolačnú funkciu lipidov; ● porovnať fyzikálne vlastnosti lipidov na základe zastúpenia nasýtených a nenasýtených mastných kyselín;

	● Úrovne organizácie bielkovín:
	  ○ primárna štruktúra,
	  ○ sekundárna štruktúra,
	  ○ terciárna štruktúra,
	  ○ kvartérna štruktúra.
	● Vzťah medzi priestorovou štruktúrou a funkciou bielkovín.
	● Guľovité (globulárne) a vláknité (fibrozné) proteíny.
	● Funkcie bielkovín:
	  ○ enzýmová,
	  ○ transportná,
	  ○ receptorová,
	  ○ štruktúrna,
	  ○ pohybová,
	  ○ obranná.
	● Denaturácia bielkovín.
	● Faktory ovplyvňujúce stabilitu bielkovín:
	  ○ teplota,
	  ○ pH,
	  ○ chemické látky.
	● Význam bielkovín v bunkách a organizmoch.
	
	Praktické aktivity
	
	Sacharidy a lipidy
	
	● dôkaz prítomnosti redukujúcich cukrov,
	● dôkaz prítomnosti škrobu,
	● porovnávanie vlastností rôznych lipidov,
	● modelovanie štruktúry sacharidov a lipidov,
	● analýza vzťahu medzi štruktúrou a
		● interpretovať biologické procesy súvisiace s využívaním sacharidov a lipidov v organizme.
		
		B1.2 Bielkoviny (Proteins)
		
		Žiak vie:
		
		● charakterizovať bielkoviny ako biologické makromolekuly;
		● opísať všeobecnú štruktúru aminokyseliny;
		● identifikovať aminoskupinu, karboxylovú skupinu a variabilný radikál aminokyseliny;
		● vysvetliť vznik peptidovej väzby medzi aminokyselinami;
		● opísať proces kondenzácie a hydrolýzy bielkovín;
		● charakterizovať polypeptidový reťazec;
		● rozlišovať jednotlivé úrovne štruktúry bielkovín;

	funkciou biologických molekúl. **Bielkoviny** ● dôkaz prítomnosti bielkovín v biologickom materiáli, ● modelovanie aminokyselín a peptidových väzieb, ● tvorba modelov úrovní štruktúry proteínov, ● pozorovanie denaturácie bielkovín a jej dôsledkov, ● interpretácia modelov proteínových štruktúr.	● vysvetliť význam primárnej, sekundárnej, terciárnej a kvartérnej štruktúry proteínov; ● analyzovať vzťah medzi priestorovou štruktúrou bielkoviny a jej biologickou funkciou; ● porovnať globulárne a fibrozné proteíny; ● uviesť príklady bielkovín s enzýmovou, transportnou, receptorovou, štruktúrnou, pohybovou a obrannou funkciou; ● vysvetliť mechanizmus denaturácie bielkovín; ● analyzovať vplyv teploty, pH a chemických látok na štruktúru a funkciu proteínov; ● zdôvodniť význam bielkovín pre fungovanie buniek a organizmov; ● interpretovať

		biologické procesy na základe poznania štruktúry a funkcie proteínov. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● vykonať jednoduché kvalitatívne testy na dôkaz sacharidov, lipidov a bielkovín podľa stanoveného postupu; ● dodržiavať zásady bezpečnej práce pri laboratórnych aktivitách; ● zaznamenávať, spracovávať a interpretovať výsledky biologických experimentov; ● vytvárať a používať modely sacharidov, lipidov a bielkovín na vysvetlenie ich štruktúry; ● analyzovať vzťah medzi štruktúrou biologických

		molekúl a ich funkciou; ● interpretovať schémy, grafy a modely biologických makromolekúl; ● formulovať závery na základe experimentálnych údajov; ● používať odbornú biologickú terminológiu pri prezentovaní výsledkov pozorovaní a experimentov.

B2. Bunky
 	
● B2.1 Biomembrány a membránový transport
● B2.2 Organely a kompartmentalizácia
● B2.3 Špecializácia buniek
	B2.1 Biomembrány a membránový transport (Membranes and Membrane Transport)
	
	Obsah učiva
	
	● Biomembrány ako základná súčasť buniek.
	● Fluidný mozaikový model biomembrány.
	● Štruktúra fosfolipidovej dvojvrstvy.
	● Fosfolipidy a ich amfipatické vlastnosti.
	● Membránové proteíny:
	  ○ integrálne proteíny,
	  ○ periférne proteíny.
	● Cholesterol a jeho funkcia v biomembráne.
	● Sacharidové zložky membrán.
	● Selektívna priepustnosť biomembrán.
	● Pasívny transport:
	  ○ jednoduchá difúzia,
	  ○ uľahčená difúzia,
	  ○ osmóza.
	● Faktory ovplyvňujúce rýchlosť difúzie.
	● Aktívny transport.
	● Transportné proteíny:
	  ○ kanálové proteíny,
	  ○ prenášače,
	  ○ iónové pumpy.
	● Hromadný transport:
	  ○ endocytóza,
	  ○ exocytóza.
	● Transport látok cez bunkové membrány.
		B2.1 Biomembrány a membránový transport
		
		Žiak vie:
		
		● opísať fluidný mozaikový model biomembrány;
		● charakterizovať štruktúru fosfolipidovej dvojvrstvy;
		● vysvetliť význam amfipatických vlastností fosfolipidov;
		● identifikovať jednotlivé zložky biomembrány a ich funkcie;
		● vysvetliť úlohu membránových proteínov pri transporte látok;
		● analyzovať význam cholesterolu pre vlastnosti biomembrán;
		● vysvetliť princíp selektívnej priepustnosti membrán;
		● porovnať jednoduchú difúziu, uľahčenú difúziu a osmózu;
		● identifikovať faktory ovplyvňujúce rýchlosť difúzie;

	● Význam membránového transportu pre homeostázu buniek. **B2.2 Organely a kompartmentalizácia (Organelles and Compartmentalization)** **Obsah učiva** ● Kompartmentalizácia ako znak eukaryotických buniek. ● Význam vnútorného usporiadania bunky. ● Membránové a nemembránové organely. ● Jadro: o jadrový obal, o chromatín, o jadierko. ● Ribozómy a syntéza bielkovín. ● Endoplazmatické retikulum: o drsné ER, o hladké ER. ● Golgiho aparát. ● Lyzozómy. ● Peroxizómy. ● Vezikuly. ● Mitochondrie: o štruktúra, o funkcia. ● Chloroplasty: o štruktúra, o funkcia. ● Vakuoly. ● Cytoskelet: o mikrotubuly, o mikrofilamenty,	● vysvetliť mechanizmus aktívneho transportu; ● porovnať funkciu kanálových proteínov, prenášačov a iónových púmp; ● vysvetliť princíp endocytózy a exocytózy; ● analyzovať význam membránového transportu pre udržiavanie homeostázy buniek; ● interpretovať výsledky experimentov zameraných na transport látok cez membrány. **B2.2 Organely a kompartmentalizácia** **Žiak vie:** ● vysvetliť význam kompartmentalizácie eukaryotických buniek; ● charakterizovať membránové a nemembránové organely; ● opísať štruktúru a

	○ intermediárne filamenty. ● Vzťahy medzi organelami pri zabezpečovaní bunkových funkcií. ● Vplyv kompartmentalizácie na efektivitu bunkových procesov. **B2.3 Špecializácia buniek (Cell Specialization)** **Obsah učiva** ● Diferenciácia buniek. ● Génová expresia ako základ diferenciácie. ● Vzťah medzi štruktúrou a funkciou špecializovaných buniek. ● Kmeňové bunky: ○ vlastnosti, ○ typy, ○ význam. ● Totipotentné, pluripotentné a multipotentné bunky. ● Špecializované bunky rastlín: ○ koreňový vlások, ○ palisádové bunky, ○ prieduchové bunky, ○ xylémové a floémové bunky. ● Špecializované bunky živočíchov: ○ erytrocyty, ○ neuróny, ○ svalové bunky, ○ epitelové bunky. ● Adaptácie buniek na vykonávanie špecifických funkcií. ● Tkanivá, orgány a orgánové sústavy ako výsledok bunkovej diferenciácie. ● Význam bunkovej špecializácie	funkciu bunkového jadra; ● vysvetliť úlohu ribozómov pri syntéze bielkovín; ● porovnať funkcie drsného a hladkého endoplazmatického retikula; ● vysvetliť úlohu Golgiho aparátu pri úprave a transporte látok; ● charakterizovať funkcie lyzozómov, peroxizómov a vezikúl; ● opísať štruktúru a funkciu mitochondrií a chloroplastov; ● vysvetliť význam vakuol pre rastlinné bunky; ● charakterizovať zložky cytoskeletu a ich funkcie; ● analyzovať spoluprácu organel pri zabezpečovaní bunkových procesov; ● vysvetliť význam vnútorného usporiadania bunky pre efektívnosť metabolických

	pre mnohobunkové organizmy. **Praktické aktivity** ● pozorovanie buniek a tkanív pomocou mikroskopu; ● modelovanie biomembrány a transportných mechanizmov; ● experimentálne skúmanie osmózy a difúzie; ● analýza mikrofotografií bunkových organel; ● porovnávanie špecializovaných buniek rastlín a živočíchov; ● interpretácia modelov a schém bunkových procesov; ● analýza prípadových štúdií využitia kmeňových buniek.	procesov; ● interpretovať mikrofotografie a schémy bunkových organel. **B2.3 Špecializácia buniek** **Žiak vie:** ● vysvetliť proces diferenciácie buniek; ● charakterizovať úlohu génovej expresie pri špecializácii buniek; ● analyzovať vzťah medzi štruktúrou a funkciou špecializovaných buniek; ● charakterizovať vlastnosti a význam kmeňových buniek; ● rozlišovať totipotentné, pluripotentné a multipotentné bunky; ● opísať adaptačné znaky špecializovaných rastlinných buniek; ● opísať adaptačné znaky

		špecializovaných živočíšnych buniek; ● porovnať špecializované bunky z hľadiska ich funkcie v organizme; ● vysvetliť význam bunkovej diferenciácie pre vznik tkanív a orgánov; ● analyzovať význam špecializácie buniek pre fungovanie mnohobunkových organizmov; ● diskutovať o možnostiach a etických aspektoch využívania kmeňových buniek v medicíne. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● pripraviť a pozorovať mikroskopické preparáty buniek a tkanív; ● realizovať experimenty zamerané na

		difúziu a osmózu; ● spracovať a interpretovať výsledky experimentálnych meraní; ● identifikovať bunkové organely na mikrofotografiách a schémach; ● porovnávať štruktúru a funkciu rôznych typov buniek; ● vytvárať a používať modely biomembrán a bunkových organel; ● analyzovať biologické údaje a formulovať závery na základe dôkazov; ● používať odbornú biologickú terminológiu pri prezentácii výsledkov pozorovaní a experimentov.

B3. Organizmy
 	
● B3.1 Výmena plynov
● B3.2 Transportné systémy
● B3.3 Pohyb a svalová činnosť (HL)
	B3.1 Výmena plynov (Gas Exchange)
	
	Obsah učiva
	
	● Význam výmeny plynov pre organizmy.
	● Vzťah medzi metabolizmom a potrebou výmeny plynov.
	● Difúzia ako mechanizmus výmeny plynov.
	● Faktory ovplyvňujúce rýchlosť výmeny plynov.
	● Povrch určený na výmenu plynov a jeho charakteristiky:
	  ○ veľký povrch,
	  ○ tenká bariéra,
	  ○ vlhký povrch,
	  ○ ventilácia.
	● Výmena plynov u jednobunkových organizmov.
	● Výmena plynov u rastlín:
	  ○ prieduchy,
	  ○ lenticely,
	  ○ medzibunkové priestory.
	● Výmena plynov u živočíchov:
	  ○ povrch tela,
	  ○ žiabre,
	  ○ tracheálna sústava,
	  ○ pľúca.
	● Štruktúra a funkcia alveol.
	● Ventilácia pľúc.
	● Vzťah medzi štruktúrou respiračných povrchov a ich funkciou.
	● Adaptácie organizmov na efektívnu výmenu plynov.
		B3.1 Výmena plynov (Gas Exchange)
		
		Žiak vie:
		
		● vysvetliť význam výmeny plynov pre metabolické procesy organizmov;
		● charakterizovať difúziu ako základný mechanizmus výmeny plynov;
		● analyzovať faktory ovplyvňujúce efektívnosť výmeny plynov;
		● opísať znaky efektívnych respiračných povrchov;
		● porovnať mechanizmy výmeny plynov u rôznych skupín organizmov;
		● vysvetliť funkciu prieduchov pri výmene plynov rastlín;
		● charakterizovať výmenu plynov prostredníctvom žiabier, tracheálnej sústavy a pľúc;
		● opísať štruktúru alveol a vysvetliť ich význam;

	B3.2 Transportné systémy (Transport Systems) **Obsah učiva** ● Potreba transportu látok v mnohobunkových organizmoch. ● Vzťah medzi veľkosťou organizmu a potrebou transportnej sústavy. ● Transportné systémy rastlín. ● Xylém: o štruktúra, o transport vody a minerálnych látok. ● Floém: o štruktúra, o translokácia asimilátov. ● Mechanizmy transportu v rastlinách: o transpirácia, o kohézno-tenzná teória. ● Transportné systémy živočíchov. ● Otvorená a uzavretá obehová sústava. ● Krv ako transportné médium. ● Zložky krvi: o plazma, o erytrocyty, o leukocyty, o trombocyty. ● Srdce: o štruktúra, o funkcia. ● Krvné cievy: o tepny, o žily, o vlásočnice. ● Dvojitý krvný obeh cicavcov.	● vysvetliť mechanizmus ventilácie pľúc; ● analyzovať vzťah medzi štruktúrou respiračných orgánov a ich funkciou; ● interpretovať údaje týkajúce sa dýchania a výmeny plynov. **B3.2 Transportné systémy (Transport Systems)** **Žiak vie:** ● vysvetliť potrebu transportných systémov v mnohobunkových organizmoch; ● charakterizovať štruktúru a funkciu xylému a floému; ● vysvetliť mechanizmus transportu vody a minerálnych látok v rastlinách; ● vysvetliť mechanizmus translokácie asimilátov vo floéme; ● analyzovať význam transpirácie pri

	● Prenos kyslíka a oxidu uhličitého krvou. ● Vzťah medzi štruktúrou transportných systémov a ich funkciou. **B3.3 Pohyb a svalová činnosť (Movement and Muscle Function) – HL** **Obsah učiva** ● Význam pohybu pre organizmy. ● Kostra ako oporná sústava. ● Typy kostier: o hydrostatická kostra, o vonkajšia kostra, o vnútorná kostra. ● Funkcie kostrovej sústavy. ● Stavba kostrového svalu. ● Svalové vlákno. ● Myofibrily. ● Aktínové a myozínové filamenty. ● Sarkoméra ako základná funkčná jednotka svalu. ● Mechanizmus svalovej kontrakcie. ● Teória posuvných filamentov. ● Úloha ATP pri svalovej kontrakcii. ● Nervovosvalové spojenie. ● Antagonistické pôsobenie svalov. ● Pohybový aparát človeka. ● Adaptácie organizmov na pohyb. ● Vzťah medzi štruktúrou pohybového systému a jeho funkciou.	transporte látok v rastlinách; ● porovnať otvorenú a uzavretú obehovú sústavu; ● charakterizovať zložky krvi a ich funkcie; ● opísať štruktúru a funkciu srdca; ● porovnať stavbu a funkciu tepien, žíl a vlásočníc; ● vysvetliť princíp dvojitého krvného obehu cicavcov; ● analyzovať transport kyslíka a oxidu uhličitého krvou; ● vysvetliť vzťah medzi stavbou transportných systémov a ich funkciou; ● interpretovať údaje o činnosti obehovej sústavy. **B3.3 Pohyb a svalová činnosť (Movement and Muscle Function) – HL** **Žiak vie:** ● charakterizovať význam pohybu

	Praktické aktivity ● meranie frekvencie dýchania a pulzu za rôznych podmienok; ● pozorovanie stavby pľúc, žiabier alebo rastlinných pletív na mikroskopických preparátoch; ● analýza údajov o transporte látok v rastlinách; ● meranie transpiračnej aktivity rastlín; ● interpretácia schém obehovej sústavy; ● pozorovanie mikroskopickej stavby svalového tkaniva; ● modelovanie mechanizmu svalovej kontrakcie; ● analýza biomechaniky pohybu organizmov.	pre organizmy; ● porovnať hydrostatickú, vonkajšiu a vnútornú kostru; ● vysvetliť funkcie kostrovej sústavy; ● opísať stavbu kostrového svalu; ● identifikovať hlavné zložky svalového vlákna; ● charakterizovať štruktúru sarkoméry; ● vysvetliť mechanizmus svalovej kontrakcie podľa teórie posuvných filamentov; ● analyzovať úlohu aktínu, myozínu a ATP pri svalovej kontrakcii; ● vysvetliť funkciu nervovosvalového spojenia; ● charakterizovať antagonistické pôsobenie svalov; ● analyzovať vzťah medzi štruktúrou pohybového aparátu a jeho funkciou; ● interpretovať schémy a modely svalovej

		kontrakcie; ● aplikovať poznatky o biomechanike pohybu pri analýze pohybových aktivít organizmov. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● realizovať jednoduché merania fyziologických parametrov súvisiacich s dýchaním a krvným obehom; ● spracovať a interpretovať získané experimentálne údaje; ● pozorovať a identifikovať anatomické štruktúry súvisiace s výmenou plynov, transportom a pohybom; ● analyzovať mikroskopické preparáty rastlinných a živočíšnych tkanív;

		● vytvárať a používať modely biologických systémov; ● interpretovať grafy, tabuľky a schémy fyziologických procesov; ● formulovať závery na základe pozorovaní a experimentálnych údajov; ● používať odbornú biologickú terminológiu pri prezentovaní výsledkov biologického skúmania.

B4. Ekosystémy
 	
● B4.1 Adaptácie na prostredie
● B4.2 Ekologické niky
	B4.1 Adaptácie na prostredie (Adaptations to Environment)
	
	Obsah učiva
	
	● Adaptácia ako výsledok evolučných procesov.
	● Vzťah medzi štruktúrou, funkciou a prostredím organizmov.
	● Morfologické adaptácie organizmov.
	● Fyziologické adaptácie organizmov.
	● Behaviorálne adaptácie organizmov.
	● Adaptácie rastlín na rôzne podmienky prostredia:
	  ○ suchozemské prostredie,
	  ○ vodné prostredie,
	  ○ extrémne podmienky.
	● Xerofyty, mezofyty a hydrofyty.
	● Adaptácie živočíchov na rôzne podmienky prostredia.
	● Adaptácie na teplotu, dostupnosť vody a kyslíka.
	● Termoregulácia:
	  ○ endotermia,
	  ○ ektotermia.
	● Štruktúrne a fyziologické mechanizmy regulácie telesnej teploty.
	● Adaptácie na sezónne zmeny prostredia:
	  ○ migrácia,
	  ○ hibernácia,
	  ○ estivácia.
	● Adaptácie na život v extrémnych podmienkach.
	● Limity tolerancie organizmov voči
		B4.1 Adaptácie na prostredie (Adaptations to Environment)
		
		Žiak vie:
		
		● vysvetliť adaptáciu ako výsledok evolučných procesov;
		● analyzovať vzťah medzi prostredím a adaptačnými znakmi organizmov;
		● rozlišovať morfologické, fyziologické a behaviorálne adaptácie;
		● identifikovať adaptačné znaky rastlín na rôzne podmienky prostredia;
		● porovnať adaptácie xerofytov, mezofytov a hydrofytov;
		● charakterizovať adaptácie živočíchov na rôzne environmentálne podmienky;
		● vysvetliť význam termoregulácie pre organizmy;
		● porovnať endotermné a

	environmentálnym faktorom. ● Vplyv environmentálnych faktorov na rozšírenie organizmov. B4.2 Ekologické niky (Ecological Niches) **Obsah učiva** ● Ekologická nika ako súbor podmienok a zdrojov potrebných pre existenciu organizmu. ● Habitat a ekologická nika. ● Fundamentálna nika. ● Realizovaná nika. ● Biotické a abiotické faktory prostredia. ● Medzidruhové vzťahy: o konkurencia, o mutualizmus, o komenzalizmus, o parazitizmus, o predácia. ● Kompetičné vzťahy a využívanie zdrojov. ● Kompetičné vylúčenie. ● Diferenciácia ekologických ník. ● Rozdelenie zdrojov medzi druhmi. ● Vplyv ekologických ník na rozšírenie organizmov. ● Inváz ne druhy a ich vplyv na ekologické vzťahy. ● Zmeny ekologických ník v dôsledku environmentálnych zmien. ● Význam ekologických ník pre stabilitu ekosystémov a biodiverzitu. Praktické aktivity	ektotermné organizmy; ● analyzovať mechanizmy regulácie telesnej teploty; ● vysvetliť význam migrácie, hibernácie a estivácie; ● charakterizovať adaptácie organizmov na extrémne prostredie; ● interpretovať vplyv environmentálnych faktorov na rozšírenie druhov; ● analyzovať limity tolerancie organizmov voči faktorom prostredia; ● aplikovať poznatky o adaptáciách pri vysvetľovaní prežívania organizmov v konkrétnych podmienkach. B4.2 Ekologické niky (Ecological Niches) **Žiak vie:** ● charakterizovať ekologickú niku a vysvetliť jej význam;

	● identifikácia adaptačných znakov organizmov na základe pozorovania; ● porovnávanie adaptácií organizmov z rôznych biotopov; ● analýza prípadových štúdií adaptačných mechanizmov; ● interpretácia údajov o environmentálnych faktoroch a rozšírení druhov; ● analýza ekologických vzťahov v ekosystéme; ● tvorba modelov ekologických ník; ● hodnotenie vplyvu zmien prostredia na organizmy a spoločenstvá; ● práca s ekologickými dátami a mapami rozšírenia druhov.	● rozlišovať medzi habitatom a ekologickou nikou; ● porovnať fundamentálnu a realizovanú niku; ● identifikovať biotické a abiotické faktory ovplyvňujúce organizmy; ● analyzovať ekologické vzťahy medzi organizmami; ● rozlišovať konkurenciu, mutualizmus, komenzalizmus, parazitizmus a predáciu; ● vysvetliť princíp kompetičného vylúčenia; ● analyzovať význam diferenciácie ekologických ník; ● vysvetliť mechanizmy rozdelenia zdrojov medzi druhmi; ● interpretovať vplyv ekologických vzťahov na rozšírenie organizmov; ● posúdiť dôsledky introdukcie

		inváznych druhov na ekosystémy; ● analyzovať zmeny ekologických ník v dôsledku zmien prostredia; ● vysvetliť význam ekologických ník pre zachovanie biodiverzity a stability ekosystémov; ● argumentovať na základe ekologických údajov pri riešení environmentálnych problémov. Praktické a bádateľské zručnosti **Žiak vie:** ● identifikovať adaptačné znaky organizmov na základe pozorovania alebo dostupných údajov; ● analyzovať vzťahy medzi organizmami a prostredím pomocou biologických dát; ● interpretovať grafy, tabuľky a mapy zobrazujúce rozšírenie organizmov;

		● porovnávať ekologické stratégie rôznych druhov; ● vytvárať jednoduché modely ekologických ník a ekologických vzťahov; ● vyhodnocovať ekologické údaje získané pozorovaním alebo výskumom; ● formulovať závery o vplyve environmentálnych faktorov na organizmy; ● prezentovať výsledky ekologických analýz s využitím odbornej biologickej terminológie; ● navrhovať riešenia na zmiernenie negatívnych vplyvov zmien prostredia na organizmy a ekosystémy.
C - Interakcia a vzájomná závislosť		

C1. Molekuly	**Obsah učiva**	**C1.1 Enzýmy a metabolizmus (Enzymes and Metabolism)**

● C1.1 Enzýmy a metabolizmus
● C1.2 Bunkové dýchanie
● C1.3 Fotosyntéza
	● Metabolizmus ako súbor chemických reakcií v organizme.
	● Anabolické a katabolické procesy.
	● Úloha enzýmov v metabolizme.
	● Enzýmy ako biologické katalyzátory.
	● Štruktúra enzýmov.
	● Aktívne miesto enzýmu.
	● Substrát a enzýmovo-substrátový komplex.
	● Špecificita enzýmov.
	● Model zámku a kľúča.
	● Model indukovaného prispôsobenia.
	● Faktory ovplyvňujúce aktivitu enzýmov:
	  ○ teplota,
	  ○ pH,
	  ○ koncentrácia substrátu,
	  ○ koncentrácia enzýmu.
	● Inhibícia enzýmov:
	  ○ kompetitívna inhibícia,
	  ○ nekompetitívna inhibícia.
	● Denaturácia enzýmov.
	● Metabolické dráhy.
	● Regulácia metabolických procesov.
	● ATP ako univerzálny prenášač energie v bunke.
	● Vzťah medzi enzýmovou aktivitou a metabolizmom buniek.
	
	C1.2 Bunkové dýchanie (Cell Respiration)
		Žiak vie:
		● charakterizovať metabolizmus ako súbor chemických reakcií prebiehajúcich v organizmoch;
		● rozlišovať anabolické a katabolické metabolické procesy;
		● vysvetliť funkciu enzýmov ako biologických katalyzátorov;
		● opísať vzťah medzi štruktúrou enzýmu a jeho funkciou;
		● identifikovať aktívne miesto enzýmu a vysvetliť jeho význam;
		● vysvetliť vznik enzýmovo-substrátového komplexu;
		● porovnať model zámku a kľúča s modelom indukovaného prispôsobenia;
		● analyzovať faktory

	Obsah učiva
	
	● Význam bunkového dýchania pre organizmy.
	● ATP a energetické procesy bunky.
	● Aeróbne bunkové dýchanie.
	● Anaeróbne získavanie energie.
	● Oxidácia a redukcia v metabolických procesoch.
	● Úloha glukózy pri získavaní energie.
	● Glykolýza:
	  ○ miesto priebehu,
	  ○ základné procesy,
	  ○ energetický výťažok.
	● Krebsov cyklus:
	  ○ miesto priebehu,
	  ○ význam.
	● Oxidačná fosforylácia.
	● Elektrónový transportný reťazec.
	● Úloha mitochondrií pri bunkovom dýchaní.
	● Produkcia ATP.
	● Fermentácia:
	  ○ mliečne kvasenie,
	  ○ alkoholové kvasenie.
	● Porovnanie aeróbneho a anaeróbneho metabolizmu.
	● Faktory ovplyvňujúce intenzitu bunkového dýchania.
	● Význam bunkového dýchania pre energetickú bilanciu organizmu.
	
	C1.3 Fotosyntéza (Photosynthesis)
	
	Obsah učiva
		ovplyvňujúce aktivitu enzýmov;
		● vysvetliť vplyv teploty, pH a koncentrácie substrátu na priebeh enzýmových reakcií;
		● rozlišovať kompetitívnu a nekompetitívnu inhibíciu enzýmov;
		● vysvetliť proces denaturácie enzýmov a jeho dôsledky;
		● charakterizovať ATP ako univerzálny prenášač energie v bunke;
		● vysvetliť význam enzýmov pri regulácii metabolických dráh;
		● analyzovať vzťah medzi enzýmovou aktivitou a intenzitou metabolických procesov.
		
		C1.2 Bunkové dýchanie (Cell Respiration)
		
		Žiak vie:

	● Význam fotosyntézy pre život na Zemi.
	● Premena svetelnej energie na chemickú energiu.
	● Chloroplasty:
	  ○ štruktúra,
	  ○ funkcia.
	● Fotosyntetické pigmenty:
	  ○ chlorofyl,
	  ○ pomocné pigmenty.
	● Absorpcia svetla fotosyntetickými pigmentmi.
	● Svetelne závislé reakcie fotosyntézy:
	  ○ fotolýza vody,
	  ○ tvorba ATP,
	  ○ tvorba NADPH.
	● Svetelne nezávislé reakcie fotosyntézy (Calvinov cyklus).
	● Fixácia oxidu uhličitého.
	● Tvorba sacharidov počas fotosyntézy.
	● Vzťah medzi fotosyntézou a bunkovým dýchaním.
	● Faktory ovplyvňujúce rýchlosť fotosyntézy:
	  ○ intenzita svetla,
	  ○ koncentrácia CO_2,
	  ○ teplota.
	● Obmedzujúce faktory fotosyntézy.
	● Význam fotosyntézy pre kolobeh uhlíka a tok energie v ekosystémoch.
	
	Praktické aktivity
	
	Enzýmy a metabolizmus
		● vysvetliť význam bunkového dýchania pre získavanie energie v organizmoch;
		● charakterizovať ATP ako bezprostredný zdroj energie pre bunkové procesy;
		● rozlišovať aeróbne a anaeróbne získavanie energie;
		● vysvetliť význam oxidačno-redukčných reakcií pri bunkovom dýchaní;
		● opísať úlohu glukózy ako energetického substrátu;
		● charakterizovať základné etapy aeróbneho bunkového dýchania;
		● opísať priebeh a význam glykolýzy;
		● vysvetliť funkciu Krebsovho cyklu;
		● charakterizovať význam elektrónového transportného reťazca;

	● skúmanie aktivity enzýmov za rôznych podmienok, ● sledovanie vplyvu teploty a pH na aktivitu enzýmov, ● analýza enzýmových reakcií a metabolických dráh. **Bunkové dýchanie** ● meranie intenzity bunkového dýchania, ● sledovanie produkcie CO_2 počas respirácie, ● analýza faktorov ovplyvňujúcich rýchlosť bunkového dýchania. **Fotosyntéza** ● dôkaz produkcie kyslíka počas fotosyntézy, ● skúmanie faktorov ovplyvňujúcich fotosyntézu, ● meranie intenzity fotosyntézy, ● analýza vzťahu medzi fotosyntézou a bunkovým dýchaním.	● vysvetliť princíp oxidačnej fosforylácie; ● analyzovať úlohu mitochondrií pri produkcii ATP; ● porovnať energetický výťažok aeróbneho a anaeróbneho metabolizmu; ● charakterizovať mliečne a alkoholové kvasenie; ● analyzovať faktory ovplyvňujúce intenzitu bunkového dýchania; ● interpretovať význam bunkového dýchania pre energetickú bilanciu organizmov. **C1.3 Fotosyntéza (Photosynthesis)** **Žiak vie:** ● vysvetliť význam fotosyntézy pre organizmy a ekosystémy; ● charakterizovať fotosyntézu ako

		proces premeny svetelnej energie na chemickú energiu; ● opísať štruktúru chloroplastu vo vzťahu k jeho funkcii; ● identifikovať hlavné fotosyntetické pigmenty a vysvetliť ich význam; ● vysvetliť proces absorpcie svetla fotosyntetickými pigmentmi; ● charakterizovať svetelne závislé reakcie fotosyntézy; ● vysvetliť význam fotolýzy vody; ● opísať vznik ATP a NADPH počas svetelných reakcií; ● charakterizovať priebeh Calvinovho cyklu; ● vysvetliť proces fixácie oxidu uhličitého; ● analyzovať tvorbu sacharidov počas fotosyntézy; ● porovnať fotosyntézu a bunkové dýchanie z

		hľadiska toku energie a kolobehu látok; ● analyzovať vplyv intenzity svetla, koncentrácie CO_2 a teploty na rýchlosť fotosyntézy; ● vysvetliť princíp limitujúcich faktorov fotosyntézy; ● interpretovať význam fotosyntézy pre kolobeh uhlíka a energetické vzťahy v biosfére. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● navrhnúť a realizovať experiment zameraný na skúmanie aktivity enzýmov; ● merať a vyhodnocovať vplyv environmentálnych faktorov na enzýmové reakcie; ● zaznamenávať, spracovávať a interpretovať experimentálne

		údaje; ● analyzovať grafy a tabuľky znázorňujúce priebeh metabolických procesov; ● skúmať faktory ovplyvňujúce intenzitu bunkového dýchania; ● vyhodnocovať výsledky experimentov zameraných na respiráciu organizmov; ● navrhnúť a realizovať experiment skúmajúci priebeh fotosyntézy; ● analyzovať údaje o rýchlosti fotosyntézy pri meniacich sa podmienkach prostredia; ● formulovať závery na základe získaných biologických dôkazov; ● používať odbornú biologickú terminológiu pri interpretácii metabolických procesov a prezentovaní výsledkov biologického

		skúmania.

C2. Bunky	**Obsah učiva**	**C2.1 Chemická signalizácia (Chemical Signalling) – HL** **Žiak vie:**

● C2.1 Chemická signalizácia (HL)
● C2.2 Nervová signalizácia
	● Komunikácia medzi bunkami ako základ regulácie biologických procesov.
	● Chemické signálne molekuly.
	● Ligandy a receptory.
	● Špecifickosť väzby ligand – receptor.
	● Membránové receptory:
	  ○ receptorové proteíny bunkovej membrány,
	  ○ receptory spojené s iónovými kanálmi,
	  ○ receptory spojené s enzýmami,
	  ○ receptory spojené s G-proteínmi.
	● Intracelulárne receptory.
	● Prenos signálu v bunke (signal transduction).
	● Druhí poslovia:
	  ○ cAMP,
	  ○ ióny Ca^{2+} a ďalšie signálne molekuly.
	● Signalizačné dráhy.
	● Zosilnenie (amplifikácia) bunkového signálu.
	● Regulácia génovej expresie prostredníctvom signalizácie.
	● Hormóny ako chemické signálne molekuly.
	● Endokrinná signalizácia.
	● Parakrinná signalizácia.
	● Autokrinná signalizácia.
	● Úloha chemickej signalizácie pri koordinácii bunkových funkcií.
	● Poruchy bunkovej signalizácie a
		● vysvetliť význam bunkovej komunikácie pre fungovanie organizmov;
		● charakterizovať chemické signálne molekuly a ich funkcie;
		● vysvetliť princíp väzby ligand – receptor;
		● analyzovať význam špecifickosti receptorov pri bunkovej signalizácii;
		● rozlišovať membránové a intracelulárne receptory;
		● charakterizovať jednotlivé typy membránových receptorov;
		● vysvetliť mechanizmus prenosu signálu prostredníctvom signalizačných dráh;
		● opísať funkciu druhých poslov pri prenose

	ich biologické dôsledky. **C2.2 Nervová signalizácia (Neural Signalling)** **Obsah učiva** ● Nervová sústava ako systém rýchleho prenosu informácií. ● Neurón: o stavba, o funkcia. ● Typy neurónov. ● Membránový potenciál. ● Pokojový potenciál neurónu. ● Úloha sodíkových a draslíkových iónov pri vzniku membránového potenciálu. ● Akčný potenciál: o vznik, o šírenie, o fázy akčného potenciálu. ● Depolarizácia a repolarizácia membrány. ● Myelinizácia nervových vlákien. ● Saltatorné vedenie vzruchu. ● Synapsia: o stavba, o funkcia. ● Chemický prenos signálu na synapsii. ● Neurotransmitery. ● Uvoľňovanie neurotransmiterov. ● Receptory postsynaptickej membrány. ● Excitačné a inhibičné synapsie.	signálu; ● analyzovať mechanizmus zosilnenia bunkového signálu; ● vysvetliť vplyv signalizácie na reguláciu génovej expresie; ● porovnať endokrinnú, parakrinnú a autokrinnú signalizáciu; ● charakterizovať hormóny ako signálne molekuly; ● analyzovať význam chemickej signalizácie pri regulácii fyziologických procesov; ● interpretovať biologické dôsledky porúch bunkovej signalizácie. **C2.2 Nervová signalizácia (Neural Signalling)** **Žiak vie:** ● charakterizovať nervovú sústavu ako systém prenosu

	● Spracovanie informácií v nervovej sústave. ● Význam nervovej signalizácie pre koordináciu organizmu. **Praktické aktivity** **Chemická signalizácia** ● analýza modelov bunkovej signalizácie, ● interpretácia schém signalizačných dráh, ● analýza prípadových štúdií hormonálnej regulácie, ● modelovanie väzby ligand – receptor. **Nervová signalizácia** ● analýza schém akčného potenciálu, ● interpretácia grafov zmien membránového potenciálu, ● modelovanie prenosu vzruchu neurónom, ● analýza fungovania synapsií a neurotransmiterov, ● interpretácia biologických údajov súvisiacich s nervovou signalizáciou.	informácií; ● opísať stavbu a funkciu neurónu; ● rozlišovať základné typy neurónov; ● vysvetliť vznik a význam pokojového potenciálu; ● analyzovať úlohu sodíkových a draslíkových iónov pri tvorbe membránového potenciálu; ● vysvetliť mechanizmus vzniku akčného potenciálu; ● charakterizovať jednotlivé fázy akčného potenciálu; ● analyzovať proces depolarizácie a repolarizácie membrány; ● vysvetliť význam myelinizácie nervových vlákien; ● charakterizovať princíp saltatorného vedenia vzruchu; ● opísať stavbu a funkciu synapsie; ● vysvetliť mechanizmus

		chemického prenosu signálu na synapsii; ● charakterizovať funkciu neurotransmiterov; ● analyzovať úlohu receptorov postsynaptickej membrány; ● porovnať excitačné a inhibičné synapsie; ● vysvetliť význam nervovej signalizácie pri koordinácii činnosti organizmu; ● interpretovať grafické znázornenia zmien membránového potenciálu. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● interpretovať modely a schémy bunkovej komunikácie; ● analyzovať biologické údaje týkajúce sa signalizačných

		procesov; ● interpretovať grafy priebehu akčného potenciálu; ● vytvárať modely signalizačných dráh a nervových spojení; ● identifikovať vzťahy medzi štruktúrou receptorov a ich funkciou; ● analyzovať prípadové štúdie porúch chemickej alebo nervovej signalizácie; ● vyhodnocovať biologické dôkazy a formulovať odborné závery; ● používať odbornú biologickú terminológiu pri vysvetľovaní signalizačných procesov; ● prezentovať výsledky biologickej analýzy v ústnej aj písomnej forme.

C3. Organizmy
 	
● C3.1 Integrácia telesných sústav
● C3.2 Obrana proti chorobám
	C3.1 Integrácia telesných sústav (Integration of Body Systems)
	
	Obsah učiva
	
	● Organizmus ako integrovaný biologický systém.
	● Homeostáza a jej význam.
	● Regulácia vnútorného prostredia organizmu.
	● Mechanizmy spätnej väzby:
	  ○ negatívna spätná väzba,
	  ○ pozitívna spätná väzba.
	● Nervová a hormonálna regulácia telesných funkcií.
	● Koordinácia činnosti orgánových sústav.
	● Úloha receptorov, riadiacich centier a efektorov.
	● Regulácia telesnej teploty.
	● Regulácia koncentrácie glukózy v krvi.
	● Regulácia vodnej a iónovej rovnováhy.
	● Funkcia hypotalamu pri udržiavaní homeostázy.
	● Endokrinný systém:
	  ○ hormóny,
	  ○ endokrinné žľazy,
	  ○ cieľové bunky.
	● Spolupráca nervovej a endokrinnej sústavy.
	● Fyziologické reakcie organizmu na zmeny vnútorného a vonkajšieho prostredia.
	● Poruchy homeostatických mechanizmov.
		C3.1 Integrácia telesných sústav (Integration of Body Systems)
		
		Žiak vie:
		
		● vysvetliť význam homeostázy pre fungovanie organizmu;
		● charakterizovať organizmus ako integrovaný systém vzájomne prepojených orgánových sústav;
		● vysvetliť princíp negatívnej a pozitívnej spätnej väzby;
		● analyzovať úlohu receptorov, riadiacich centier a efektorov pri regulačných procesoch;
		● vysvetliť spoluprácu nervovej a hormonálnej regulácie;
		● charakterizovať funkciu hormónov a cieľových buniek;
		● vysvetliť úlohu hypotalamu pri regulácii vnútorného prostredia;
		● analyzovať

	C3.2 Obrana proti chorobám (Defence Against Disease)
	
	Obsah učiva
	
	● Patogény a infekčné ochorenia.
	● Prenos infekčných ochorení.
	● Prirodzené obranné mechanizmy organizmu.
	● Prvá línia obrany:
	  o koža,
	  o sliznice,
	  o chemické bariéry.
	● Vrodená (nešpecifická) imunita.
	● Zápalová reakcia.
	● Fagocytóza.
	● Špecifická (adaptívna) imunita.
	● Antigény a protilátky.
	● B-lymfocyty.
	● T-lymfocyty.
	● Imunitná odpoveď organizmu.
	● Primárna a sekundárna imunitná odpoveď.
	● Imunologická pamäť.
	● Očkovanie a imunizácia.
	● Pasívna a aktívna imunita.
	● Antibiotiká a ich využitie pri liečbe bakteriálnych infekcií.
	● Antibiotická rezistencia.
	● Alergie.
	● Autoimunitné ochorenia.
	● Imunodeficiencie.
	● Význam imunitného systému pre
		mechanizmy regulácie telesnej teploty;
		● vysvetliť reguláciu koncentrácie glukózy v krvi;
		● charakterizovať reguláciu vodnej a iónovej rovnováhy organizmu;
		● interpretovať fyziologické reakcie organizmu na zmeny prostredia;
		● analyzovať dôsledky porúch homeostatických mechanizmov;
		● aplikovať poznatky o regulačných procesoch pri riešení biologických problémov.
		
		C3.2 Obrana proti chorobám (Defence Against Disease)
		
		Žiak vie:
		
		● charakterizovať patogény a spôsoby prenosu infekčných ochorení;

	zdravie človeka. **Praktické aktivity** **Integrácia telesných sústav** ● analýza prípadov narušenia homeostázy, ● interpretácia modelov regulačných mechanizmov, ● sledovanie fyziologických zmien organizmu pri záťaži, ● analýza hormonálnej a nervovej regulácie. **Obrana proti chorobám** ● interpretácia schém imunitnej odpovede, ● analýza epidemiologických údajov, ● modelovanie interakcie antigén – protilátka, ● analýza prípadových štúdií infekčných a autoimunitných ochorení, ● hodnotenie významu očkovania pre verejné zdravie.	● vysvetliť význam prirodzených obranných mechanizmov organizmu; ● opísať funkciu kože, slizníc a chemických bariér pri ochrane organizmu; ● charakterizovať mechanizmy vrodenej imunity; ● vysvetliť priebeh zápalovej reakcie; ● opísať proces fagocytózy a jeho význam; ● rozlišovať medzi vrodenou a adaptívnou imunitou; ● charakterizovať úlohu antigénov a protilátok v imunitnej odpovedi; ● vysvetliť funkcie B-lymfocytov a T-lymfocytov; ● analyzovať priebeh primárnej a sekundárnej imunitnej odpovede; ● vysvetliť význam imunologickej pamäte; ● charakterizovať princípy aktívnej

		a pasívnej imunity; ● vysvetliť mechanizmus očkovania a jeho význam pri prevencii ochorení; ● analyzovať využitie antibiotík pri liečbe infekčných ochorení; ● vysvetliť vznik a dôsledky antibiotickej rezistencie; ● charakterizovať alergie, autoimunitné ochorenia a imunodeficiencie; ● posúdiť význam imunitného systému pre ochranu zdravia jednotlivca a populácie; ● argumentovať na základe vedeckých dôkazov pri diskusii o očkovaní a prevencii infekčných ochorení. **Praktické a bádateľské zručnosti**

		Žiak vie: ● interpretovať modely regulačných a homeostatických mechanizmov; ● analyzovať biologické údaje súvisiace s fyziologickou reguláciou organizmu; ● interpretovať schémy a grafy zobrazujúce hormonálnu a nervovú reguláciu; ● analyzovať údaje o výskyte a šírení infekčných ochorení; ● interpretovať schémy imunitnej odpovede organizmu; ● vyhodnocovať výsledky biologických pozorovaní a prípadových štúdií; ● formulovať biologické závery na základe vedeckých dôkazov; ● používať odbornú biologickú terminológiu pri vysvetľovaní regulačných a

		imunitných procesov; ● prezentovať výsledky analýz a argumentovať na základe biologických poznatkov.

C4. Ekosystémy
 	
● C4.1 Populácie a spoločenstvá
● C4.2 Tok energie a kolobeh látok
	C4.1 Populácie a spoločenstvá (Populations and Communities)
	
	Obsah učiva
	
	● Populácia ako základná ekologická jednotka.
	● Charakteristiky populácie:
	  ○ veľkosť populácie,
	  ○ hustota populácie,
	  ○ rozmiestnenie jedincov,
	  ○ veková štruktúra.
	● Dynamika populácií.
	● Faktory ovplyvňujúce veľkosť populácie:
	  ○ natalita,
	  ○ mortalita,
	  ○ imigrácia,
	  ○ emigrácia.
	● Exponenciálny rast populácie.
	● Logistický rast populácie.
	● Nosná kapacita prostredia.
	● Limitačné faktory populácií.
	● Biotické a abiotické faktory prostredia.
	● Spoločenstvo organizmov.
	● Druhová diverzita spoločenstva.
	● Medzidruhové vzťahy:
	  ○ konkurencia,
	  ○ predácia,
	  ○ mutualizmus,
	  ○ komenzalizmus,
	  ○ parazitizmus.
	● Potravové vzťahy v spoločenstvách.
	● Potravové reťazce.
	● Potravové siete.
		C4.1 Populácie a spoločenstvá (Populations and Communities)
		
		Žiak vie:
		
		● charakterizovať populáciu ako základnú ekologickú jednotku;
		● opísať základné charakteristiky populácie;
		● analyzovať faktory ovplyvňujúce veľkosť a dynamiku populácií;
		● vysvetliť význam natality, mortality, imigrácie a emigrácie;
		● porovnať exponenciálny a logistický rast populácie;
		● vysvetliť pojem nosná kapacita prostredia;
		● analyzovať vplyv limitačných faktorov na rast populácií;
		● rozlišovať biotické a abiotické faktory prostredia;

	● Ekologická sukcesia: ○ primárna sukcesia, ○ sekundárna sukcesia. ● Stabilita a zmeny spoločenstiev. **C4.2 Tok energie a kolobeh látok (Energy Flow and Nutrient Cycling)** **Obsah učiva** ● Energia v ekosystémoch. ● Primárna produkcia. ● Producenti, konzumenti a rozkladače. ● Trofické úrovne. ● Tok energie v potravových reťazcoch a sieťach. ● Straty energie medzi trofickými úrovňami. ● Energetické pyramídy. ● Biomasa. ● Produktivita ekosystémov. ● Hrubá primárna produkcia (GPP). ● Čistá primárna produkcia (NPP). ● Kolobeh látok v ekosystémoch. ● Kolobeh uhlíka: ○ fotosyntéza, ○ bunkové dýchanie, ○ rozklad organických látok, ○ spaľovanie fosílnych palív. ● Kolobeh dusíka: ○ fixácia dusíka, ○ nitrifikácia, ○ asimilácia, ○ denitrifikácia. ● Úloha mikroorganizmov v	● charakterizovať spoločenstvo organizmov a jeho druhovú diverzitu; ● analyzovať vzťahy medzi organizmami v spoločenstve; ● rozlišovať konkurenciu, mutualizmus, komenzalizmus, parazitizmus a predáciu; ● interpretovať potravové reťazce a potravové siete; ● vysvetliť význam trofických vzťahov v ekosystémoch; ● porovnať primárnu a sekundárnu sukcesiu; ● analyzovať proces sukcesie a jeho význam pre vývoj ekosystémov; ● interpretovať ekologické údaje o populáciách a spoločenstvách. **C4.2 Tok energie a kolobeh látok (Energy Flow and Nutrient Cycling)**

	kolobehu látok. ● Vplyv človeka na tok energie a kolobeh látok. ● Antropogénne zásahy do ekosystémov. ● Význam ekologických procesov pre stabilitu biosféry. **Praktické aktivity** **Populácie a spoločenstvá** ● odhad početnosti populácií, ● analýza populačných grafov, ● modelovanie populačného rastu, ● skúmanie vzťahov medzi druhmi v ekosystéme, ● tvorba potravových reťazcov a potravových sietí, ● analýza sukcesných zmien v ekosystémoch. **Tok energie a kolobeh látok** ● tvorba energetických pyramíd, ● výpočty produktivity ekosystémov, ● analýza kolobehu uhlíka a dusíka, ● interpretácia ekologických dát, ● hodnotenie vplyvu ľudskej činnosti na ekosystémy.	**Žiak vie:** ● vysvetliť princípy toku energie v ekosystémoch; ● charakterizovať producentov, konzumentov a rozkladačov; ● rozlišovať jednotlivé trofické úrovne; ● analyzovať tok energie v potravových reťazcoch a sieťach; ● vysvetliť príčiny energetických strát medzi trofickými úrovňami; ● interpretovať energetické pyramídy; ● charakterizovať pojem biomasa; ● vysvetliť rozdiel medzi hrubou a čistou primárnou produkciou; ● analyzovať význam produktivity ekosystémov; ● vysvetliť princípy kolobehu uhlíka v prírode; ● charakterizovať úlohu fotosyntézy,

		bunkového dýchania a rozkladu v kolobehu uhlíka; ● vysvetliť jednotlivé etapy kolobehu dusíka; ● analyzovať význam mikroorganizmov v kolobehu látok; ● interpretovať vzájomné prepojenie toku energie a kolobehu látok; ● posúdiť vplyv ľudskej činnosti na ekologické procesy; ● vysvetliť dôsledky antropogénnych zásahov na fungovanie ekosystémov; ● argumentovať významom ekologických procesov pre stabilitu biosféry. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● analyzovať a interpretovať populačné údaje vo forme tabuliek, grafov a

		modelov; ● zostaviť a interpretovať modely populačného rastu; ● identifikovať ekologické vzťahy medzi organizmami v konkrétnom ekosystéme; ● vytvárať a analyzovať potravové reťazce, potravové siete a energetické pyramídy; ● spracovať údaje o produktivite ekosystémov; ● interpretovať schémy kolobehu uhlíka a dusíka; ● analyzovať ekologické dôsledky zmien v populáciách a spoločenstvách; ● hodnotiť vplyv ľudských aktivít na ekologické procesy; ● formulovať závery na základe ekologických údajov a vedeckých dôkazov; ● používať odbornú ekologickú

		terminológiu pri prezentovaní výsledkov biologického skúmania.
D - Kontinuita a zmena		

D1. Molekuly
 	
● D1.1 Replikácia DNA
● D1.2 Proteosyntéza
● D1.3 Mutácie a génové editovanie
	D1.1 Replikácia DNA (DNA Replication)
	
	Obsah učiva
	
	● Význam replikácie DNA pre dedičnosť a bunkové delenie.
	● Semikonzervatívny model replikácie DNA.
	● Štruktúra DNA ako predpoklad replikácie.
	● Komplementárne párovanie dusíkatých báz.
	● Miesto začiatku replikácie.
	● Rozvinutie dvojzávitnice DNA.
	● Úloha enzýmov pri replikácii:
	  ○ helikáza,
	  ○ DNA polymeráza,
	  ○ ligáza.
	● Vedúce a oneskorené vlákno.
	● Okazakiho fragmenty.
	● Syntéza nových reťazcov DNA.
	● Presnosť replikácie a oprava chýb.
	● Význam replikácie pri prenose genetickej informácie.
	
	D1.2 Proteosyntéza (Protein Synthesis)
	
	Obsah učiva
	
	● Génová expresia.
	● Vzťah medzi génom, DNA, RNA a proteínom.
	● Genetický kód:
	  ○ tripletový charakter,
	  ○ degenerovanosť,
		D1.1 Replikácia DNA (DNA Replication)
		
		Žiak vie:
		
		● vysvetliť význam replikácie DNA pre zachovanie genetickej informácie;
		● charakterizovať semikonzervatívny mechanizmus replikácie DNA;
		● vysvetliť význam komplementárneho párovania báz pri replikácii;
		● opísať jednotlivé etapy procesu replikácie DNA;
		● charakterizovať funkciu helikázy, DNA polymerázy a ligázy;
		● rozlišovať vedúce a oneskorené vlákno DNA;
		● vysvetliť vznik a význam Okazakiho fragmentov;
		● analyzovať syntézu nových reťazcov DNA;
		● vysvetliť mechanizmy zabezpečujúce presnosť replikácie;
		● interpretovať

	○ univerzálnosť. ● Transkripcia: ○ syntéza mRNA, ○ úloha RNA polymerázy. ● Posttranskripčné úpravy RNA. ● Intróny a exóny. ● Translácia: ○ úloha ribozómov, ○ úloha tRNA, ○ kodóny a antikodóny. ● Jednotlivé fázy translácie: ○ iniciácia, ○ elongácia, ○ terminácia. ● Tvorba polypeptidového reťazca. ● Vzťah medzi sekvenciou nukleotidov a aminokyselinovou sekvenciou proteínu. ● Regulácia génovej expresie. ● Význam proteosyntézy pre fungovanie buniek a organizmov. **D1.3 Mutácie a génové editovanie (Mutations and Gene Editing)** **Obsah učiva** ● Mutácie ako zdroj genetickej variability. ● Príčiny vzniku mutácií. ● Spontánne a indukované mutácie. ● Génové mutácie: ○ substitúcia, ○ inzercia, ○ delécia. ● Chromozómové mutácie. ● Vplyv mutácií na štruktúru a	modely a schémy znázorňujúce proces replikácie DNA. **D1.2 Proteosyntéza (Protein Synthesis)** **Žiak vie:** ● vysvetliť vzťah medzi génom, DNA, RNA a proteínom; ● charakterizovať genetický kód a jeho základné vlastnosti; ● opísať proces transkripcie a úlohu RNA polymerázy; ● vysvetliť význam posttranskripčnýc h úprav RNA; ● rozlišovať intróny a exóny; ● charakterizovať jednotlivé etapy translácie; ● vysvetliť funkciu mRNA, tRNA a ribozómov pri syntéze bielkovín; ● interpretovať vzťah medzi kodónom a aminokyselinou; ● určiť

	funkciu proteínov. ● Mutácie a genetické ochorenia. ● Význam mutácií v evolúcii. ● Mechanizmy opravy DNA. ● Moderné metódy génového inžinierstva. ● Génové editovanie. ● Technológia CRISPR-Cas. ● Využitie génového editovania v medicíne, poľnohospodárstve a biotechnológiách. ● Prínosy a riziká génového editovania. ● Etické aspekty genetických zásahov. ● Vplyv biotechnológií na spoločnosť. **Praktické aktivity** ● modelovanie procesu replikácie DNA; ● analýza nukleotidových sekvencií; ● určovanie aminokyselinovej sekvencie podľa genetického kódu; ● modelovanie procesov transkripcie a translácie; ● analýza príkladov génových a chromozómových mutácií; ● práca s databázami genetických informácií; ● interpretácia prípadových štúdií využitia génového editovania; ● diskusia o etických otázkach	aminokyselinovú sekvenciu podľa genetického kódu; ● analyzovať vzťah medzi sekvenciou DNA a výslednou štruktúrou proteínu; ● vysvetliť význam regulácie génovej expresie; ● interpretovať schémy a modely procesov transkripcie a translácie. **D1.3 Mutácie a génové editovanie (Mutations and Gene Editing)** **Žiak vie:** ● charakterizovať mutácie ako zdroj genetickej variability; ● rozlišovať spontánne a indukované mutácie; ● identifikovať základné typy génových mutácií; ● vysvetliť dôsledky substitúcie, inzercie a delécie nukleotidov; ● analyzovať vplyv

	moderných genetických technológií.	mutácií na štruktúru a funkciu proteínov; ● vysvetliť súvislosť medzi mutáciami a genetickými ochoreniami; ● posúdiť význam mutácií pre evolučné procesy; ● charakterizovať základné mechanizmy opravy DNA; ● vysvetliť princípy génového editovania; ● opísať fungovanie technológie CRISPR-Cas; ● analyzovať možnosti využitia génového editovania v rôznych oblastiach; ● posúdiť prínosy a riziká moderných genetických technológií; ● diskutovať o etických otázkach spojených s génovým editovaním; ● argumentovať na základe vedeckých poznatkov pri hodnotení

		využívania genetických technológií. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● analyzovať sekvencie DNA a RNA; ● používať genetický kód pri určovaní aminokyselinových sekvencií; ● vytvárať a interpretovať modely replikácie DNA a proteosyntézy; ● identifikovať mutácie v nukleotidových sekvenciách; ● vyhodnocovať dôsledky genetických zmien na úrovni proteínov; ● pracovať s biologickými databázami a genetickými údajmi; ● interpretovať výsledky molekulárno-biologických analýz;

		● analyzovať prípadové štúdie využitia génového editovania; ● formulovať závery na základe vedeckých dôkazov; ● používať odbornú biologickú terminológiu pri prezentovaní genetických a molekulárno-biologických procesov.

D2. Bunky
 	
● D2.1 Delenie buniek a jadra
● D2.2 Génová expresia (HL)
● D2.3 Vodný potenciál
	D2.1 Delenie buniek a jadra (Cell and Nuclear Division)
	
	Obsah učiva
	
	● Bunkový cyklus.
	● Fázy bunkového cyklu:
	  ○ interfáza,
	  ○ mitotická fáza.
	● Regulácia bunkového cyklu.
	● Význam bunkového delenia.
	● Mitóza:
	  ○ profáza,
	  ○ metafáza,
	  ○ anafáza,
	  ○ telofáza.
	● Cytokinéza.
	● Význam mitózy pre rast, regeneráciu a nepohlavné rozmnožovanie.
	● Chromozómy a chromatidy.
	● Meióza:
	  ○ meióza I,
	  ○ meióza II.
	● Homológne chromozómy.
	● Crossing-over.
	● Nezávislá segregácia chromozómov.
	● Význam meiózy pri tvorbe gamét.
	● Genetická variabilita vznikajúca počas meiózy.
	● Porovnanie mitózy a meiózy.
	● Chyby pri delení buniek:
	  ○ nondisjunkcia,
	  ○ aneuploidie.
	● Význam bunkového delenia pre
		D2.1 Delenie buniek a jadra (Cell and Nuclear Division)
		
		Žiak vie:
		
		● charakterizovať jednotlivé fázy bunkového cyklu;
		● vysvetliť význam regulácie bunkového cyklu;
		● opísať priebeh mitózy a cytokinézy;
		● analyzovať význam mitózy pre rast, regeneráciu a nepohlavné rozmnožovanie;
		● rozlišovať chromozómy a chromatidy;
		● opísať priebeh meiózy I a meiózy II;
		● vysvetliť význam crossing-over pri vzniku genetickej variability;
		● analyzovať význam nezávislej segregácie chromozómov;
		● vysvetliť úlohu meiózy pri tvorbe gamét;
		● porovnať mitózu a meiózu z

	kontinuitu života. **D2.2 Génová expresia (Gene Expression) – HL** **Obsah učiva** ● Génová expresia ako proces realizácie genetickej informácie. ● Regulácia génovej expresie. ● Aktivácia a inhibícia génov. ● Transkripčné faktory. ● Regulácia transkripcie. ● Epigenetika. ● Metylácia DNA. ● Modifikácie histónov. ● Vplyv prostredia na génovú expresiu. ● Diferenciácia buniek a génová expresia. ● Génová expresia v prokaryotických bunkách. ● Operóny: o lac operón, o princíp regulácie operónov. ● Génová expresia v eukaryotických bunkách. ● Posttranskripčná regulácia. ● RNA interferencia. ● Význam regulácie génovej expresie pre fungovanie organizmov.	hľadiska priebehu a výsledkov; ● charakterizovať genetické dôsledky chýb pri delení buniek; ● vysvetliť vznik aneuploidií v dôsledku nondisjunkcie; ● interpretovať mikroskopické preparáty a schémy bunkového delenia. **D2.2 Génová expresia (Gene Expression) – HL** **Žiak vie:** ● vysvetliť význam génovej expresie pre fungovanie buniek; ● charakterizovať mechanizmy regulácie génovej expresie; ● vysvetliť úlohu transkripčných faktorov; ● analyzovať proces aktivácie a inhibície génov; ● charakterizovať základné epigenetické mechanizmy;

	D2.3 Vodný potenciál (Water Potential)
	
	Obsah učiva
	
	● Voda ako základná zložka biologických systémov.
	● Vodný potenciál.
	● Zložky vodného potenciálu:
	  ○ solútový potenciál,
	  ○ tlakový potenciál.
	● Pohyb vody v biologických systémoch.
	● Osmóza.
	● Gradient vodného potenciálu.
	● Pohyb vody cez selektívne priepustné membrány.
	● Vodný potenciál rastlinných buniek.
	● Turgor.
	● Plazmolýza.
	● Deplazmolýza.
	● Vplyv koncentrácie rozpustených látok na pohyb vody.
	● Význam vodného potenciálu pri transporte vody v rastlinách.
	● Vodná bilancia organizmov.
	● Adaptácie organizmov súvisiace s hospodárením s vodou.
	
	Praktické aktivity
	
	Delenie buniek a jadra
	
	● pozorovanie mitózy na mikroskopických preparátoch;
		● vysvetliť význam metylácie DNA a modifikácií histónov;
		● analyzovať vplyv prostredia na génovú expresiu;
		● vysvetliť súvislosť medzi génovou expresiou a diferenciáciou buniek;
		● porovnať reguláciu génovej expresie u prokaryotov a eukaryotov;
		● vysvetliť princíp fungovania lac operónu;
		● charakterizovať posttranskripčné mechanizmy regulácie génovej expresie;
		● vysvetliť význam RNA interferencie;
		● interpretovať biologické údaje súvisiace s génovou expresiou.
		
		D2.3 Vodný potenciál (Water Potential)
		
		Žiak vie:
		
		● charakterizovať

	● identifikácia jednotlivých fáz mitózy a meiózy; ● modelovanie správania chromozómov počas delenia buniek; ● analýza genetických dôsledkov meiózy. **Génová expresia (HL)** ● interpretácia modelov regulácie génovej expresie; ● analýza príkladov epigenetických zmien; ● modelovanie fungovania operónov; ● analýza biologických údajov o génovej expresii. **Vodný potenciál** ● experimentálne skúmanie osmózy; ● určovanie vodného potenciálu rastlinných pletív; ● pozorovanie plazmolýzy a deplazmolýzy; ● analýza faktorov ovplyvňujúcich pohyb vody v bunkách.	vodný potenciál ako faktor ovplyvňujúci pohyb vody; ● vysvetliť vzťah medzi vodným potenciálom a osmózou; ● rozlišovať solútový a tlakový potenciál; ● analyzovať pohyb vody pozdĺž gradientu vodného potenciálu; ● vysvetliť mechanizmus pohybu vody cez selektívne priepustné membrány; ● charakterizovať význam turgoru pre rastlinné bunky; ● vysvetliť proces plazmolýzy a deplazmolýzy; ● analyzovať vplyv koncentrácie rozpustených látok na pohyb vody; ● vysvetliť význam vodného potenciálu pri transporte vody v rastlinách; ● interpretovať experimentálne údaje súvisiace s

		vodným potenciálom; ● analyzovať adaptácie organizmov na podmienky ovplyvňujúce vodnú bilanciu. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● pozorovať a identifikovať fázy mitózy a meiózy na mikroskopických preparátoch; ● analyzovať schémy a modely bunkového delenia; ● interpretovať genetické dôsledky meiózy a chromozómových mutácií; ● analyzovať údaje o génovej expresii a regulácii génov; ● interpretovať modely epigenetických procesov; ● realizovať experimenty zamerané na

		osmózu a vodný potenciál; ● zaznamenávať, spracovávať a vyhodnocovať experimentálne údaje; ● formulovať biologické závery na základe získaných výsledkov; ● používať odbornú biologickú terminológiu pri vysvetľovaní bunkových procesov; ● prezentovať výsledky biologického skúmania v písomnej a ústnej forme.

D3. Organizmy
 	
● D3.1 Rozmnožovanie
● D3.2 Dedičnosť
● D3.3 Homeostáza
	D3.1 Rozmnožovanie (Reproduction)
	
	Obsah učiva
	
	● Rozmnožovanie ako základná vlastnosť živých organizmov.
	● Nepohlavné rozmnožovanie:
	  ○ charakteristika,
	  ○ formy nepohlavného rozmnožovania,
	  ○ biologický význam.
	● Pohlavné rozmnožovanie:
	  ○ charakteristika,
	  ○ biologický význam.
	● Gaméty a oplodnenie.
	● Vznik genetickej variability pri pohlavnom rozmnožovaní.
	● Stavba a funkcia reprodukčných sústav človeka.
	● Spermatogenéza.
	● Oogenéza.
	● Menštruačný cyklus.
	● Hormonálna regulácia reprodukcie.
	● Oplodnenie.
	● Prenatálny vývin človeka.
	● Embryonálny a fetálny vývin.
	● Placenta a jej funkcie.
	● Faktory ovplyvňujúce reprodukčný úspech.
	● Reprodukčné stratégie organizmov.
	● Význam rozmnožovania pre zachovanie druhov.
		D3.1 Rozmnožovanie (Reproduction)
		
		Žiak vie:
		
		● charakterizovať rozmnožovanie ako základný znak živých organizmov;
		● porovnať pohlavné a nepohlavné rozmnožovanie;
		● vysvetliť biologický význam jednotlivých spôsobov rozmnožovania;
		● charakterizovať gaméty a ich úlohu pri oplodnení;
		● vysvetliť význam genetickej variability vznikajúcej pri pohlavnom rozmnožovaní;
		● opísať stavbu a funkciu reprodukčných sústav človeka;
		● charakterizovať proces spermatogenézy a oogenézy;
		● vysvetliť hormonálnu reguláciu

	D3.2 Dedičnosť (Inheritance) **Obsah učiva** ● Dedičnosť ako prenos genetickej informácie. ● Gén, alela a genotyp. ● Fenotyp. ● Dominantné a recesívne alely. ● Homozygot a heterozygot. ● Mendelove zákony dedičnosti. ● Monohybridné kríženie. ● Dihybridné kríženie. ● Genetické diagramy a rodokmene. ● Autozómová dedičnosť. ● Dedičnosť viazaná na pohlavie. ● Kodominancia. ● Neúplná dominancia. ● Polygénna dedičnosť. ● Vplyv prostredia na fenotypové prejavy. ● Genetická variabilita populácií. ● Genetické ochorenia človeka. ● Genetické poradenstvo. ● Význam dedičnosti pre biologickú rozmanitosť a evolúciu. **D3.3 Homeostáza (Homeostasis)** **Obsah učiva** ● Homeostáza ako dynamická	reprodukčných procesov; ● opísať priebeh menštruačného cyklu; ● vysvetliť proces oplodnenia; ● charakterizovať jednotlivé etapy prenatálneho vývinu človeka; ● vysvetliť funkciu placenty počas gravidity; ● analyzovať faktory ovplyvňujúce reprodukčný úspech; ● porovnať reprodukčné stratégie rôznych organizmov; ● zdôvodniť význam rozmnožovania pre zachovanie druhov. **D3.2 Dedičnosť (Inheritance)** **Žiak vie:** ● charakterizovať základné pojmy genetiky; ● rozlišovať genotyp a fenotyp;

	rovnováha vnútorného prostredia.
	● Význam homeostázy pre prežitie organizmov.
	● Regulačné mechanizmy organizmu.
	● Spätnoväzbové mechanizmy:
	  ○ negatívna spätná väzba,
	  ○ pozitívna spätná väzba.
	● Receptory, riadiace centrá a efektory.
	● Regulácia telesnej teploty.
	● Termoregulácia u endotermných a ektotermných organizmov.
	● Regulácia koncentrácie glukózy v krvi.
	● Úloha inzulínu a glukagónu.
	● Osmoregulácia.
	● Regulácia vodnej a iónovej rovnováhy.
	● Funkcia obličiek pri udržiavaní homeostázy.
	● Regulácia krvného tlaku.
	● Homeostatické odpovede na záťažové podmienky.
	● Poruchy homeostatických mechanizmov.
	● Význam koordinácie orgánových sústav pri udržiavaní homeostázy.
	
	Praktické aktivity
	Rozmnožovanie
	● analýza reprodukčných stratégií organizmov;
		● vysvetliť význam dominantných a recesívnych alel;
		● rozlišovať homozygotný a heterozygotný genotyp;
		● aplikovať Mendelove zákony pri riešení genetických úloh;
		● riešiť monohybridné a dihybridné kríženia;
		● zostavovať a interpretovať genetické diagramy;
		● analyzovať rodokmene a určovať spôsob dedičnosti znakov;
		● vysvetliť autozómovú dedičnosť a dedičnosť viazanú na pohlavie;
		● charakterizovať kodominanciu a neúplnú dominanciu;
		● vysvetliť princíp polygénnej dedičnosti;
		● analyzovať vplyv prostredia na fenotypové prejavy organizmov;

	● interpretácia schém gametogenézy a oplodnenia; ● analýza hormonálnej regulácie reprodukcie; ● interpretácia modelov prenatálneho vývinu. **Dedičnosť** ● riešenie genetických úloh; ● tvorba a interpretácia rodokmeňov; ● analýza genetických diagramov; ● modelovanie dedičnosti vybraných znakov. **Homeostáza** ● analýza fyziologických údajov súvisiacich s homeostázou; ● interpretácia regulačných mechanizmov organizmu; ● modelovanie spätnoväzbových systémov; ● analýza prípadových štúdií porúch homeostázy.	● charakterizovať genetické ochorenia človeka; ● vysvetliť význam genetického poradenstva; ● interpretovať genetické údaje a formulovať biologické závery. **D3.3 Homeostáza (Homeostasis)** **Žiak vie:** ● vysvetliť význam homeostázy pre fungovanie organizmov; ● charakterizovať homeostázu ako dynamický proces; ● vysvetliť princíp negatívnej a pozitívnej spätnej väzby; ● identifikovať úlohu receptorov, riadiacich centier a efektorov; ● analyzovať regulačné mechanizmy organizmu; ● vysvetliť mechanizmy

		regulácie telesnej teploty; ● porovnať termoregulačné stratégie endotermných a ektotermných organizmov; ● vysvetliť reguláciu koncentrácie glukózy v krvi; ● charakterizovať funkciu inzulínu a glukagónu; ● analyzovať mechanizmy osmoregulácie; ● vysvetliť úlohu obličiek pri udržiavaní homeostázy; ● charakterizovať reguláciu vodnej a iónovej rovnováhy; ● vysvetliť mechanizmy regulácie krvného tlaku; ● analyzovať fyziologické odpovede organizmu na zmeny prostredia; ● interpretovať príčiny a dôsledky porúch homeostázy; ● vysvetliť význam spolupráce

		orgánových sústav pri udržiavaní vnútorného prostredia. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● analyzovať a interpretovať biologické údaje súvisiace s reprodukciou, dedičnosťou a homeostázou; ● riešiť genetické úlohy a zostavovať genetické diagramy; ● interpretovať rodokmene a genetické modely; ● analyzovať grafy a schémy regulačných mechanizmov organizmu; ● vyhodnocovať biologické dôkazy a formulovať závery; ● používať odbornú biologickú terminológiu pri riešení biologických problémov;

		● prezentovať výsledky biologických analýz v ústnej a písomnej forme; ● argumentovať na základe vedeckých poznatkov pri riešení otázok týkajúcich sa reprodukcie, dedičnosti a zdravia človeka.

D4. Ekosystémy
 	
● D4.1 Prírodný výber
● D4.2 Stabilita a zmena ekosystémov
● D4.3 Klimatická zmena
	D4.1 Prírodný výber (Natural Selection)
	
	Obsah učiva
	
	● Prírodný výber ako mechanizmus evolúcie.
	● Genetická variabilita populácií.
	● Zdroje genetickej variability:
	  ○ mutácie,
	  ○ rekombinácia genetického materiálu.
	● Selektívne tlaky prostredia.
	● Diferenciálne prežívanie a reprodukcia jedincov.
	● Adaptácie ako výsledok prírodného výberu.
	● Evolučná zdatnosť (fitness).
	● Typy prírodného výberu:
	  ○ stabilizačný výber,
	  ○ direkcionálny výber,
	  ○ disruptívny výber.
	● Pohlavný výber.
	● Evolučné zmeny populácií v čase.
	● Príklady prírodného výberu v prírode.
	● Rezistencia organizmov voči antibiotikám a pesticídom.
	● Význam prírodného výberu pri vzniku biodiverzity.
	
	D4.2 Stabilita a zmena ekosystémov (Stability and Change in Ecosystems)
	
	Obsah učiva
	
	● Stabilita ekosystémov.
		D4.1 Prírodný výber (Natural Selection)
		
		Žiak vie:
		
		● vysvetliť prírodný výber ako mechanizmus evolúcie;
		● charakterizovať genetickú variabilitu populácií a jej zdroje;
		● analyzovať vplyv selekčných tlakov na populácie organizmov;
		● vysvetliť vznik adaptácií ako dôsledok prírodného výberu;
		● charakterizovať evolučnú zdatnosť organizmov;
		● porovnať stabilizačný, direkcionálny a disruptívny výber;
		● vysvetliť význam pohlavného výberu;
		● interpretovať príklady evolučných zmien v populáciách;
		● analyzovať vznik

	● Dynamická rovnováha ekosystémov.
	● Odolnosť (resistance) a obnova (resilience) ekosystémov.
	● Faktory ovplyvňujúce stabilitu ekosystémov.
	● Biodiverzita a stabilita ekosystémov.
	● Sukcesia ako proces ekologických zmien.
	● Primárna a sekundárna sukcesia.
	● Prirodzené disturbancie:
	  ○ požiare,
	  ○ povodne,
	  ○ suchá,
	  ○ veterné kalamity.
	● Antropogénne zásahy do ekosystémov.
	● Inváze druhy a ich vplyv na ekosystémy.
	● Zmeny druhového zloženia spoločenstiev.
	● Kolaps a obnova ekosystémov.
	● Ochrana a manažment ekosystémov.
	● Význam biodiverzity pre ekologickú stabilitu.
	
	D4.3 Klimatická zmena (Climate Change)
	
	Obsah učiva
	
	● Podnebie a klimatický systém Zeme.
	● Skleníkový efekt.
	● Skleníkové plyny:
	  ○ oxid uhličitý,
		rezistencie voči antibiotikám a pesticídom;
		● zdôvodniť význam prírodného výberu pre vznik a udržiavanie biodiverzity.
		
		D4.2 Stabilita a zmena ekosystémov (Stability and Change in Ecosystems)
		
		Žiak vie:
		
		● vysvetliť pojem ekologická stabilita;
		● charakterizovať odolnosť a schopnosť obnovy ekosystémov;
		● analyzovať faktory ovplyvňujúce stabilitu ekosystémov;
		● vysvetliť význam biodiverzity pre fungovanie ekosystémov;
		● porovnať primárnu a sekundárnu sukcesiu;
		● interpretovať priebeh sukcesných

	○ metán, ○ oxid dusný, ○ vodná para. ● Prirodzený a zosilnený skleníkový efekt. ● Príčiny súčasnej klimatickej zmeny. ● Antropogénne zdroje emisií skleníkových plynov. ● Dôkazy klimatickej zmeny. ● Zmeny globálnej teploty. ● Topenie ľadovcov a polárnych oblastí. ● Zvyšovanie hladiny oceánov. ● Zmeny zrážkových režimov. ● Extrémne klimatické javy. ● Vplyv klimatickej zmeny na biodiverzitu. ● Vplyv klimatickej zmeny na ekosystémy a populácie organizmov. ● Uhlíkový cyklus a klimatická zmena. ● Zmierňovanie klimatickej zmeny (mitigation). ● Adaptácia na klimatickú zmenu. ● Udržateľný rozvoj a ochrana životného prostredia. ● Medzinárodná spolupráca pri riešení klimatickej zmeny. **Praktické aktivity** **Prírodný výber** ● analýza príkladov evolučných	zmien; ● analyzovať dôsledky prirodzených a antropogénnych disturbancií; ● vysvetliť vplyv inváznych druhov na ekosystémy; ● hodnotiť zmeny druhového zloženia spoločenstiev; ● analyzovať procesy obnovy poškodených ekosystémov; ● navrhovať opatrenia na ochranu a manažment ekosystémov. **D4.3 Klimatická zmena (Climate Change)** **Žiak vie:** ● vysvetliť princíp prirodzeného a zosilneného skleníkového efektu; ● identifikovať hlavné skleníkové plyny a ich zdroje; ● analyzovať príčiny súčasnej klimatickej zmeny;

	zmien v populáciách; ● interpretácia údajov o selekčných tlakoch; ● modelovanie prírodného výberu; ● analýza rezistencie voči antibiotikám a pesticídom. **Stabilita a zmena ekosystémov** ● analýza sukcesných zmien v ekosystémoch; ● interpretácia ekologických údajov o biodiverzite; ● hodnotenie vplyvu disturbancií na ekosystémy; ● analýza prípadových štúdií obnovy ekosystémov. **Klimatická zmena** ● interpretácia klimatických grafov a dátových súborov; ● analýza zmien koncentrácie skleníkových plynov; ● hodnotenie vplyvov klimatickej zmeny na ekosystémy; ● analýza stratégií mitigácie a adaptácie na klimatickú zmenu.	● interpretovať vedecké dôkazy o klimatickej zmene; ● vysvetliť dôsledky rastu koncentrácie skleníkových plynov; ● analyzovať vplyv klimatickej zmeny na populácie organizmov a ekosystémy; ● posúdiť dôsledky klimatickej zmeny pre biodiverzitu; ● vysvetliť vzťah medzi uhlíkovým cyklom a klimatickou zmenou; ● hodnotiť opatrenia na zmierňovanie klimatickej zmeny; ● navrhovať adaptačné stratégie na znižovanie dôsledkov klimatickej zmeny; ● argumentovať na základe vedeckých dôkazov pri riešení environmentálnych problémov

		súvisiacich s klimatickou zmenou. **Praktické a bádateľské zručnosti** **Žiak vie:** ● analyzovať a interpretovať ekologické a klimatické údaje; ● pracovať s grafmi, tabuľkami a modelmi evolučných a ekologických procesov; ● vyhodnocovať dôkazy podporujúce evolučné a klimatické teórie; ● analyzovať prípadové štúdie ekologických zmien a klimatických dopadov; ● formulovať závery na základe vedeckých údajov; ● prezentovať výsledky biologických a ekologických analýz s využitím odbornej terminológie;

		● navrhovať riešenia environmentálnych problémov v súlade s princípmi udržateľného rozvoja; ● kriticky hodnotiť vedecké informácie týkajúce sa biodiverzity, stability ekosystémov a klimatickej zmeny.

Poznámky

Rozsah obsahu predmetu Biológia (SL/HL) v jednotlivých ročníkoch (I. DP, II. DP) si vyučujúci prispôsobuje podľa aktuálnych vzdelávacích potrieb a požiadaviek študijného programu, a časových možností.

Súčasťou výučby predmetu Biológia je aj systematická príprava žiakov na Internal Assessment (IA), ktorý predstavuje praktickú časť maturitnej skúšky a tvorí 20 % z jej celkového hodnotenia.

Zvyšných 80 % hodnotenia tvorí externá skúška pozostávajúca z troch častí: Paper 1A, Paper 1B a Paper 2.

Neoddeliteľnou súčasťou výučby je tiež Collaborative Sciences Project (CSP) – kolaboratívny vedecký projekt, ktorý je povinnou súčasťou maturitnej skúšky v programe IB Diploma Programme.

Spojená škola Pankúchova 6, Bratislava 5, 851 04

Spracovala

PaedDr.Silvia Dadajová